

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállás:

belső-szénpetca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetéseket felvételek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Hassenstein és Voglernél (Wollzeile 9. sz.).

Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsgasse Nr. 60.)

Nyilvántartási czikkok sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez csatolandók.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelendő.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton délelőn.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY”

Julius—decemberi folyamára.

Egy évre 12 forint o. ért.

Félévre 6 „ „ „

Évnegyedre 3 „ „ „

Egy órára 1 „ „ „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

A királyföldi egyetem ismét összehívatott.

○ Régóta és több ízben hangoztatták a szász lapok azon hő óhaját, bár hívatnék össze az egyetemet, hadd nyíljon ez által út a reformok kezdeményezésére. Ime vágyuk teljesült, az id. oomes aug. 1-én kelt körirata felhívja a királyföldi törvényhatóságokat, válaszszaák meg küldötteiket a f. év szeptember 15-én megnyitandó egyetemre.

A f. év február 28-án bezárt egyetem közölte volt a törvényhatóságokkal azon adatok kivonatát, melyek tanúsíták: hogyan kezeltetett a nemzeti vagyon a legutóbbi tizenöt év alatt; most a hatóságok a tárgyra vonatkozó nyilatkozatai beérkeztek az ispani hivatalhoz, miért is a comeshelyettes hangszólja, hogy inkább a nemzeti vagyon kezelését illető operatum kidolgozása végett hívja össze az egyetemet.

Valóban mi is elismerjük, hogy e tárgy tisztába hozatala égető szükség. Nem tudjuk, ha vajon a hatósági nyilatkozatok fátolt vetnek-e a multra; de bármint is foglalkoznak azok magukban, nézelünk szerint, az egyetem elődázhatlan köteleessége leendő dolgot kellő szigorral és részrehajlatlan igazsággal kiizsztatni, s azt a nyilvánosság színe előtt minden oldalról megvilágítani; szükséges ez főleg azért is, hadd ismerhesse meg az ország és a szász nemzet azokat, kik mig nagy hangzása szóvirágokkal ámitottak, becses enjükről kiválóan gondoskodtak a közvagyonból, hadd lehessen ezektől külön választani azon férfiakat, kiket netalán csak politikai ellenfeleik gyanúsítottak, holott az előterjesztett adatok alapján arra oka senkinek sem lehet. Előre is figyelmeztetni óhajjuk az egybeállandó egyetemet, hogy a nemzeti vagyon ügye a maga teljességében hozoandó nyilvánosságra, különben a félreértések végtelen sora nyílik meg, s utóvégre olyannyira elmérgesedhetnek a kérdések, hogy azon segíteni aligha lehetne heroikus szerek alkalmazása nélkül.

A comeshelyettes köriratában főlemlyítve találjuk azt is, hogy a királyföldi népesség reform óhaját is tér nyíland az egyetem kezdeményezése által; de figyelmezteti a hatóságokat egyszersmind arra is, hogy „nem szabad szem elől tévesztetni, miszerint végleges meghatározása azon alapelveknek, melyeknek a szász székek és vidékek újrászervezésére nézve is irányadóknak kell lenni — kizárólag a törvényhozás hatásköréhez tartozik, azon törvényhozásához, melynek egyedüli tényezői a megkoronázott király és a parlament”; épp ily üdvös újmutatás a comeshelyettesi körlevél azon része, hol arra hivatkozik, hogy az egyetem politikai irányu illetékességi köre nyílt kérdés, — hogy az egészséges államszervezetben a résznek az egész alá kell rendeltetnie, s így a szász nemzet alkotmány szerinti intézményeit is be kell illeszteni az ország intézményeinek keretébe, mit csak az ország parlamentje eszközölhet.”

Meg vagyunk győződve arról, hogy a királyföldi törvényhatóságok — mindamellett, hogy az epuratio náluk még nem történt meg — át fogják érteni a derék comeshelyettes bölcs és jóakaró figyelmeztetését, s így oly egyénekre küldenek N. Szebenbe, kik a kor kívánalmával s a meglelt tényekkel számolván, az adott téren igyekezzenek küldöik érdekeit szolgálni és nem fognak maguknak abban tetszeni, hogy a püffeszkedés saltomortáléját ismételték mások mulattatására, a közérdek kárára.

Reméljük, hogy az ódon szerkezetű székgyűlések higgadt és mérsékelt férfiakat választanak be az egyetemre, kik a gazdasági ügyeken kívül azzal is foglalkozandak, hogy a királyföldi népesség közóhaját, a reformokat illetőleg, formuláz-

zák; de hogy ezt tehessék, módot fognak találni arra is, hogy román és magyar polgárait is képviselve legyenek az egyetemen. Ma már sok dolog túlélté magát, hisz épp ezért ítélte el a derék szász nép az önző burokratai hadát is; a józan többség tehát bizonynyal belátandja, hogy ideje az elavultat eldobni, s a méltányosság alapjára állani.

Az egyházi kötelek

s az állampolgári kötelek összekötése alkalmával, melyiké az elsőség?

II.

„Quand les consciences catholiques seront éclairées, elles comprendront que le pouvoir temporel est un instrument vermouté et compromis; qu'entre la foi, chose immatérielle, et les intérêts temporels, chose terrestre, il n'y a aucun lien nécessaire.” Emile Ollivier.

Jeleztük mult czikkünkben, hogy az ultramontan napi sajtóban legközelebb nyilatkozat gyanánt megjelent egyik vezércikk-sorozat célzata, hosszu bevezetés, ide-oda csavargás s képletekben és hasonlatokban jobbra-balra kitérés után, oda megy ki: hogy olvasóival a concordatumnak hazánkat illetőleg kötelező erejét elismertesse.

E célzatot, e szándékot, jöjjen az bármely oldalról, burkolódzék az bármily tiszteletreméltó köpeny alá — az általunk többször elmondottak nyomán — hazaellenes törekvésnek vagyunk kénytelenek nyilatkozatni.

Az 1855-ki concordatum, mindjárt első cikkében alkotmánytést foglal magában, a mennyiben így szól:

„A szent római katolika vallás, minden jogaival és kiváltságaival, melyeket annak isten rendeltetése (!) és az egyházi törvények határozatainál fogva élveznie kell, az egész ausztriai birodalomban és mindazon országokban, melyekből az áll, örökre fenn fog tartatni.”

Az 1848. XX. t. cikk minden törvényesen bevett vallásfelekezetre nézve az egyenjogúság, jogviszonyosság és egyenlőség elvét mondta ki. Ebből önként következik, hogy hazánkban egy vallásfelekezet sem bírhat többé kiváltságokkal, mint azt az idézett I. cikk behozni akarta s tényleg be is hozta. Az állam kebelében tényleg különféle felekezetek léteznek; az államnak érdekében áll, hogy azok egymás mellett békében létezzenek s kölcsönös ellenségeskedés által az államcélzokat ne zsidbaszszák. Az államnak tehát nem az áll érdekében, hogy egy testület előjogairól gondoskodjék, hanem hogy az állampolgárok összességének emberi jogai megóva legyenek. A történelem azt tanúsítja, hogy a hol sikerült az egyháznak a hazai törvényekkel szemben előjogokat érvényesíteni s a papi uralmat meghonosítani, ott ez uralom folytán minden tönkre ment, szellemi élet, anyagi jólét. Sajnos, hogy a kath. világiak közt is vannak, kik még azt sem tudják, hogy hozatott-e, vagy létezik-e ily törv. czikk; s az ilyenekkel aztán könnyen elbánhatnak ultramontan uraimék; mert „csak a tudatlanokon van ö nekik hatalmuk.”

A concordatum II. czikke így hangzik:

„Mintán a római pápa, az egész egyházban, a meddig az terjed, a tisztelet és törvényhatóság elsőségével isteni törvény szerint (!) bir, ennél fogva a kölcsönös közlekedés a püspökök, a papság, a nép s a szent szék között, lelki dolgokban és egyházi ügyekben, az országfejedelmi jóváhagyás kikérése szükségének nem lesz alávetve, hanem teljesen szabad lesz.”

Hogy e cikk által a pápa legfőbb, egyetemes, abszolút hatalma elismertetik — azt senki sem fogja tagadhatni; azt is tudja hazánk minden alkotmányosan érző polgára, hogy a népképviselőt a felelős minisztérium s király hármas egyetemén kívül, valamely alkotmányos országban hatalmat senki más — sem idegen, sem belföldi — nem gyakorolhat. Továbbá, mint azt már más alkalommal kimutattuk, e cikk által a királyi tetszvény joga semmivé tétetik.

A királyi tetszvény joga, vagy correktibbül kifejezve, fejedelmek joga a szenteknek tekintett egyházi dolgok körül, „jus

circa sacra,” mélyen alkotmányunkban gyökerezik s közjogunk egyik fő- és alapvető-let képezi. S e jogokat fejedelmek nem apostoli címükkel fogva gyakorolják, nem is adományképp tekintendő e jog, adva a kath. hierarchia feje a pápa által az akkor a hierarchia szövetségi gyanánt magukat viselt magyar fejedelmeknek; mert ha a dolog így állna, akkor akármely perczben visszavonható lenne ez u. n. jog a nem bü szövetséges gyanánt mutatkozó fejedelemtől. Hanem gyakorolja e jogát a korona, az egyház körül, mint „jus circa sacra”-t, mint legfőbb kegyúri jogot. E jog eredete a királyi méltósággal egykoru, s a jelen korig a magyar korona egyik legkitűnőbb előjogát képezi, mely számos törvények s az ország állandó gyakorlata által századokon át, a római szent szék mindennemű igényei ellenében erélyesen fenntartatott*) Igaz ugyan, hogy ő Felsége az abszolút korszakban e jogról tényleg lemondott volt, s az jelenleg nem gyakoroltatik épp a concordatum említett II. czikke miatt; de jogilag le nem mondhatott a népképviselő beleegyezése nélkül. Tekintsen be bárki is hazai törvényeink gyűjteményébe, a „Corpus Juris”-ba, ott az I. Rész XI. czimzetében a következőket fogja találni:

„Sciendum autem, quod licet Papa, seu summus Pontifex, utramque jurisdictionem, temporalem scilicet, et spirituale habeat; in collationibus tamen beneficiorum Ecclesiasticorum, pro tempore vacantium in hoc regno, summus ipse Pontifex nullam jurisdictionem exequitur praeter Confirmationis auctoritatem: Et hoc quadruplici ratione...”

Itt következik a négy indok. Ez egyetlen tétel megczáfolja az ultramontan urak minden okoskodásait.

Ebből látnuk, hogy ki az 1855-ki concordatumot elismertetni s hazánkra nézve kötelezőnek akarja; az nemcsak hazánk alkotmánya és törvényei ellen vétkezik, hanem a királyi felség jogait is sérti, miután királyi felségi jogainak egyikét, a mindent felügyelési jogot akarja megsorbitani.

De menjünk tovább.

A concordatum III. czikke megsemmisíti a királyi tetszvény jogát a kath. egyház főpapjainak belső intézkedéseire nézve. E czikk így hangzik: „Az érsekek, püspökök és minden ordináriusok, az egyházmegyéjökbeli papsággal és néppel, pástori hivataluk gyakorlása céljából; s a b a d o n fognak közlekedni s egyházi ügyekben való oktatásait és rendeleteiket szabadon teendik közzé.” A püspökök e korlátlan intézkedési jogának, mily káros következményei voltak a Lajthán túl a legközelebbi multban, mindön az osztrák érsekek és főpapok nyíltan a szentesített törvények ellen agítottak, s ágitálhattak, mintán az említett czikk által a püspökök minden tette ki van véve az államhatalom-felügyelet alól — azt tapasztalhattuk. Szolgáljon ez óva-intésül képviselőházunkra nézve, hogy e korlátlan cselekvési szabadságot mihamarabb törölje el; mert így az alattvalók egy része, már pedig a püspökök s a főpapok csak alattvalói a világi felségnek is, több jogokkal lenne felruházva, több kiváltsággal birna, mint mennyivel maga a felség bir, ki tartozik királyi esküjénél fogva az ország törvényeit tisztelni; mi alól e cikk erejénél fogva a főpapok magukat kivonhatják. Minden lépés, mit a képviselőház a kath. egyházreform ügyében teend, a legradikálisabb reformok elvesztendik hatáskukat, céltévesztettek lesznek, mig ez egyetlen kis III. cikkkecskéje a concordatumnak érvényben van.

Beszéltünk feljebb a királyi eskürről, hadd lássuk a concordatum szerint micsoda esküt tartoznak a püspökök letenni, mikor hivatalba lépnek. A XX. cikk szerint ő „Felségének és utódainak esküsznek csak hűséget.” Az alkotmányról s alkotmányos törvényeinkről szó sincs; a ki pedig ilyformán esküszik, abban az időben, midőn kezdve felséges királyunktól, le az utolsó tisztviselőig mindenki, ki működésbe lép, megesküszik alkotmányunkra s törvényeinkre, arról elmondhatjuk, hogy mintegy megtagadja az alkotmányt. A ki pedig megtagadja az al-

*) L. Récsi Emil „Magyar közjog.”

kotmányt, annak — igen természetesen — sajátképp joga sem volna, az alkotmány jó-tétéményeinek élvezésére.

Eltelkintve a XIX-ik cikktől, mely el-törli az uralkodónak püspök-kinevezési jógát, s a többi alkotmányunkat sértő czikket-től — elmondhatjuk erről a concordatumnól, hogy az egy mephistofelesi paktum, az egy-házi hierarchia s a világi absolutismus közt az előbbi előnyére — s ki azt pártolja: vétkezik emberi jogaink s hazai törvényeink ellen.

Butyka Dezső.

Pest, augusztus 5. 1868.

(y. z. n.) A vérendszere vonatkozó törvény-javaslat részletes tárgyalása — ugy látszik — hosszabb időt veend igénybe semmint egyelőre gyanitannuk lehetett; a képviselőház mai vitáinak me-nete legalább ide mutat, mert a baloldal és szélső-bal ugyancsak egész erővel áll ki a sikra, a maz némi következtetésébe is esvén önmagával, a mennyiben a törvényjavaslatot általánosságban el-fogadta részletes tárgyalás alá, ez utóbbi alkalmára azonban némely §-ushoz oly módosítványt ajánl, a mely a jóváhagyott általános elvekkel ellenkezik.

A tanácskozás mindamellett nem fog hosszúra nyulni, annyival kevésbé, mert a minisztérium, tapasztalván a képviselőház türelmének napról-napra nagyobb mérvben jelentkező — nem éppen indoko-latlan — kimerülését, beleegyezett abba, hogy az országgyűlés — mihelyt a vérendszere vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása befejeztetett, — elnapo-ltassék.

A szünetelése tartama iránt még eddig nem történt határozott megállapodás, de alig hiszszük, hogy az, — tekintve a már kész törvényjavaslatok roppant halmazát, és az országgyűlési intézkedés-nek sok esetben égetőleg szükséges voltát, — négy, vagy legfőkébb hat hétnél tovább terjedjen, s így a törvényhoz. testület szeptember hó folytán oktet-letül megint együtt leszen.

Az érintett elnapolás a Deák párt tegnap konferentiáján hozottat szóba, illetőleg ígértetett meg a kormány által, tehát mulhatatlannal be fog következni.

Ugyanott arra buzdították a párt tagjai, hogy a vérendszert tárgyaló ülésekben minden-esetre jelenjenek meg, sőt a távollévők távirtilag hívatnak be, mert azt suttozzák (kezességet azon-ban vonakodunk e hírt vállalni) mikép az ellen-fél, minden töle kitelhető módon óhajván a vé-drendszere vonatkozó törvény létrejöttét akadályozni, elhatároza: tagjainak távozása, talán helyesebben eltávoztatása által oda hatni, hogy midőn a törvényjavaslat végleges megszavazás alá bocsátá-tik, a képviselőház ne legyen határozatképes.

E taktika és manőver a politikai pártok tör-ténelmében nem volna az első, ha mindjárt nem nyernek is általa az illetők egyebet, mint legjobb eseten néhány napi halasztást, mely idő alatt a többség megint összeszerküzik, ám egyuttal — legalább részünkről — nem vélünk hasonló even-tualitástól tarthatni, mindamellett óhajtandónak ta-láljuk, hogy a majoritas főleg ily fontos s a nem-zet életébe vágó törvényjavaslat tárgyalása alkal-mával teljes számmal legyen jelen, mert erkölcsi súlyt fektetünk arra, miszerint nescak érveivel, ha-nem numerice is imponáljon.

Az állandó pénzügyi bizottmány ma nyújtotta be a képviselőháznak, a folyó évi költségvetésről szóló véleményes jelentését, a mely majd csak az országgyűlés elnapolását követő ülésszakban, azaz jövő szeptemberben fog napirendre tűzteni.

Tárgyalása — előre láthatólag — nem igen veend sok időt igénybe, mintán addig, mig a ké-pviselőház határozand fölötte, az év nagyobb része, t. i. 9 hónap, elmúlik.

Némelyek az indemnyitnek f. év végéig le-endő kiterjesztését látják már most küszöbön álló-nak, de alkalmasint csalódní fognak fölfevésükben, mintán ezen palliativ intézkedés nem vezetne cél-hoz, mert oly positiók fordulnak elő a budgetben, melyeket okvetlenül a törvényhozásnak kell meg-szavaznia, és így nem marad egyéb hátra, mint szeptemberben egész erővel látni az államköltség-vetés megvitatásához.

Jövő évre már e tekintetben is jobban fo-gunk állni, mert a pénzügyminisztérium csaknem egészen kész már 1869-diki államköltségvetésével, melyet october elején, vagy meglehet még szept. hó folytán terjesztend a képviselőház elé.

Ezzel aztán a mi fináncziánkat — legalább az államköltségvetést — illti, belejövünk a rendes kerékágásba, melyből vajha sobase zúskennék ki többé!

A miniszterium tárgyalásokat kezdett az arad-gyulafejevári vasúttársulattal, hogy igazgatósága hivatalos székhelyét Pestre tegye át. Egyelőre csak a forgalmi igazgatóság jö Pestre, és később, mire a társulat itteni háza elkészül, a főigazgatóság is.

N.-Szeben, július 29.

Tisztelt szerkesztőség! Folyó évi július havá 21-ikéről 85-dik számú becses lapja történetesen éppen ma keltvén kezembe, ez az oka, hogy a tisztelt szerkesztőséget csakis most kérhetem fel következő helyreigazító nyilatkozatom felvételére.

Legközelebb megjelent „Der ungarisch öster. Dualismus und die Aufgabe der modernen Demokratie“ című röpiratom felirata alatt, Butyka Dezső úrtól egy cikket olvastam, melyben nevezett szerző úr azzal tisztelt meg, hogy érintett röpiratom tartalmát egy pár személyeskedő megjegyzéssel teszi közzé, mely utóbbi ellen van éppen ezen helyreigazító nyilatkozatom irányulva.

Butyka Dezső úr mindjárt cikke elején úgy mutat be engem az olvasó közönségnek, mint a „der Ungar“ szerkesztőjét; hogyan juthatott B. D. úr erre — az előttem merőben megfoghatatlan, mert én részéről azt sem tudom, hogy ez a „der Ungar“ mit jelent; röpirat vagy talán valami egyébféle lap volt vagy jelenben az-e, még az is idegen dolog előttem s így annak szerkesztője sem lehetek. — Jövőre nézve tehát nem lesz helyenkivüli B. D. úrnak magát helyesebben informálni mellettké bárkit is névtelen nyomtatványok szerzőjével kíván ugyanazonosítani.

Továbbá mondja B. úr, „nem tudja mennyire fontos szerző egyénisége s mennyire szerzett magának „érdemeket“ (!) a multban arra, hogy a jelenben meghallgattassék stb.“ — Megvallom, arról eddig mit sem tudék, hogy egy röpirat szerzőjének még mielőtt meghallgattatnék bizonyos mennyiségű érdemeket lehet — sőt mi nevéseges — B. úr szerint kell is felmutatnia, de egyszerű kinyilatkoztatás azt, hogy előttem ezen tájékozott merőben igazolatlanul s titkuk fel, mert ugyanis egyszerűen csak azt kérdem: minő összefüggésben állhat egy röpirat célja és lényege a szerző lehetőségeivel? Különben annyit mondhatok B. úrnak, hogy én, míg egyfelől nemcsak most, hanem még jóval a magyar alkotmány helyreállítása előtt hajlammal viseltetem a dualismus iránt, s annak érdekében, szerény tehetségem szerint, munkálodtam is, másfelől — ezt kérem B. úr jól megjegyezze — talpig „democrata“ vagyok, kinek szótárában az „érdem“ csiklandós szava nem fordul elő: s bárha él is azon öntudat bennem, hogy Magyarország alkotmányos és törvényes ügyét a szász nemzetnél törekedtem előmozdítani, ezt nem tulajdonítom érdemnek, hanem tekintem egyszerűen kötelességül, mit minden igaz hazafi tenni tartozik. Ki érdemül rója fel, mit hazájáért tett, szerintem nem elég hazafi, hanem csakis egyike azon gyenge emberfának, ki a hazának nem a hazá, hanem saját érdekéből szolgál, ki a népet csak eszköznek tekint, hogy bűtán magasra juthasson, szóval — kinél a hazafiaság csak fitogtatás s a szabadelvűség vagy népszerűségben, talán egy hitvány érdemszalag, nemesi okmány, vagy valami jóvedelmese fényes állás szokott az irányadó lenni. Ezen gyengék — a kétféle elődök ezen fekete szeregbe számíttatni magam, egyszer és mindenkorra tiltakozom.

Áttérve B. úr cikkének röpiratom tartalmát illető részére, elismerem, hogy B. úr annak első, t. i. politikai részét meglehetősen hűséggel adja rövidesen az olvasó elébe, de mi a második részét illeti (szóval demokratikus pädagogischer Theil) ki-tiltunk B. úr megjegyzéseiből, hogy azt merőben rosszul fogta fel, és éppen a dolog lényegét tévesztette szeme elől. B. úr ugyanis Girardin Emilre emlékezve azt mondja, hogy a halálbüntetés eltörlésének ajánlásánál elfeledtem, hogy a büntetőjogi lépcsőzetből sokkal jobb az alsóbb fokok kiszélesítése, mint a felsők leszedésén kezdni a dolgot. Mellőzve azt, hogy véleményem szerint ezen hasonlat, még nem is találó, miután a nehézség törvényénél fogva minden bontást felül kell kezdeni, mert különben az alsóbb részek kiszélesítésével az felsőbbeknek, — ha csak valamely láthatatlan kéz felett nem tartja azokat (!) — szükségképp össze kell omolniuk, röpiratomra annyival kevésbé lehet alkalmazni, mivel annak második része alapfoglatját éppen az iskolák reformja képezi és szinte minden lapján azt igyekeztem megmutatni, hogy míg az emberek a természettudományok mai rop-pant haladásához képest helyesen gondolkodni és cselekedni meg nem tanultak, és a társaságnak valódi humanus tagjaivá nem képeztettek, mindaddig lehetetlen bármilyen reformnak kívánt célhoz vezetni.

Végül nem kevésbé téved B. úr ott is, midőn cikkében a „német tudós“ jelleget rám alkalmazza, mert röpiratom, különösen pedig annak II-dik része, bárha tudományos és pedig természettudományi alapokon, sokkal inkább pedig a gyakorlati élet tapasztalatain, valamint történelmi tényeken nyugszik, és ha hajlandó is vagyok megengedni, hogy politikám és demokratizmusom inkább, a jövőben, lesz elérhető: mindazonáltal elvitázhatatlan tény az, miszerint a jelen nemzedéknek egyik szent kötelessége az útát előkészíteni, melyen

legalább ivadékaik ivadékaik eljuthatnak ama nagy célhoz, melyre az első francia forradalom óta minden igaz népbárát — minden valódi demokrata — sajnos mind maig hasztalan törekedett t. i. „a szabadság, egyenlőség és testvériség“. Az egyedüli út pedig, mely eme magas célt vezet, nem más, mint csakis a hierarchiától elkülönített és a természettudományok szilárd talpkövére reformált iskola.

Bauszner Gaidó.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése aug. 3-án.

Napirenden van a védrendszer fölötti vita folytatása.

Horváth Döme a javaslatot elfogadja.

Papp Lajos hosszabb beszédben Tiszához csatlakozik; Joannovics György, kimerítve látván a tárgyat, eláll a szótól, miért megjeleneztetik; ellenben László Imre folytonos zajgás és „eláll“ közt a szélsőbal indítványát pártolja s a 800,000 főnyi hadsereg és az ellen dörög, hogy a magyar ifjak ebbe sorozatnak. Kivánja, hogy jól üssön ki, de balsejtelmei vannak s ezért a javaslatot el nem fogadja.

Ránó József követi a már mutatott szép példát és eláll a szótól. (Helyeslés.)

Gr. Ráday László b. Eötvös ellen polemizál s akként nyilatkozik, mint Tisza Kálmán. Hasonlóképp Tisza László, ki hosszú, a ház által tiltakozást fogadott beszédében Perczel, Tóth V., Zichy Antal, b. Eötvös és más szónokok egyes állításait cáfolgatja. Utána általános figyelem közt szót emel.

Deák Ferencz, hosszas éljenekkel kísért beszédét egész terjedelmében közöljük.

Csanády Sándor sok zaj és „eláll“ közt Madarászt pártolja.

Kovács László, ugyszintén Pulszky Ferencz, Trefort Ágost elállnak a szótól (éljenzs.)

Róman Sándor érthetetlen halk hangon sokáig beszél; annyi volt kivehető, hogy ő és a többi nemzeti követek, míg a nemzeti kérdés megoldva nincs, jogait nem érvényesíthetvén, a tárgyhöz szólni sem kívánnak.

Bónis Samu röviden nyilatkozik, hogy azon okokból, melyeket Tisza, Ghyecy, Nyáry elmondtak, általánosságban elfogadja a javaslatot. Hasonlóképp nyilatkozik Ghyecy Ignác, míg Simonyi Ernő a szélsőbal álláspontját védelmezi.

A képviselőház ülése aug. 4-kén.

Napirenden van a védrendszer feletti általános vita folytatása.

Jókai Mór humorral teli beszédében a Tisza által megjelölt álláspontot foglalja el s Madarász indítványát cáfolja, mert most állandó gyakorlott sereg kell, a vitéség nem elég; tudomány, képzettség szükséges, s az ujjakkori hadjáratok megtanítanak még arra is, hogy még a kész hadsereget is alig van idő összeváltatni. Elfogadja tehát az ált. hadkötelezettség és a honvédség elvét, a mint a javaslatban van, csak azon hite hiányzik, hogy a kellő eszközök nélkül sikere legyen. Azt mondja, hogy a hadügyminisztérium közös, pedig nem az, hanem osztrák, osztrák a rendes sereg is még mindig, mit a tiszti schematismussal bizonyít. Nincs magyar tisztikar, és nem is lesz magyar katonai iskolák nélkül; aggodalma van a miatt is, hogy technikai csapatok nincsenek, hogy Magyarország, ha a sereg ide sorolna háboru esetén, egyelően ágyúöntőjét sem adhatna rendelkezésére. Szavazatát, valamint a többi középbal szónok, a teendő módosítások sorsától teszi függővé; ha ezek el nem fogadtatnak, azt fogja mondani a többségnek: „Álmodjatok tovább, én felébredtem.“

Miletics Sz. eláll a szótól; Missics János el nem fogadja a javaslatot s ez ügyben nem szavaz középbal elvtársaival, mert a javaslatot csak csatornának tekint, melyen erőnk az osztrák seregbe vitetik; hosszú beszédét, melyben Carthagóról, Nagy Sándorról, líberánsokról és ökrökről beszél, több szónok cáfolgatásával végzi meglehetősen zaj közt.

Vidacs János nagy zaj közt nyilatkozik Madarász indítványát melletti s a javaslat ellen, beszédébe vonja végül magát a fejedelmet, miért az elnök által rendreusztatik.

Besze János a szószerűről erősen felszólal legelőbb is az ellen, hogy a szélsőbal (zaj a szélsőbalon: 48-as párt) 48-as nem, legfeljebb 49-es lehet, (zaj), a szélsőbal napok óta személyeskedik és sértetegi a legtiszteltebb egyéneket és oda törekszik, hogy a nép meg ne nyugodhassék, hanem külföldi agitációnak essék áldozatul. Kifejezést adván e feletti indignációjának, a tárgyra tér s az előterjesztett javaslatot rövid indoklás után mind általánosan, mind részleteiben elfogadja.

Hevesi Bertalan cáfolja Deák Ferenczet, mintha külön álló magyar sereg nem volt volna; ő a javaslatot általánosságban elfogadja, de előbb indítványt kíván tétetni, hogy a miniszterelnök, kit ő a nádor helyettesének tart, menjen fel Bécsbe (nevetés) és ott eszközölje ki azokat, miket itt most óhajtatni hallott, csak aztán döntsének az ügy felett. Ő tehát csak mint kiindulási pontot fogadja el a javaslatot.

Almássy Sándor, arra vállalkozott, hogy, miután Simonyinak kétszer szólni a tárgyhöz szabály szerint nem szabad, ő fogja a Simonyi állításai ellen felhozottakat cáfolni, s teszi is ezt Somssich és Bonis ellen, maga pedig gr. Andrássy állításai ellen fordul, kiről — ugymond — tudja, hogy diplomata, s azt is igen jól tudja, hogy kell ezek szavait érteni. Végül a javaslat ellen nyilatkozik.

Bobory Károly (a szószerűről) kifogyva látván a ház türelmét, csak röviden igyekszik szólni, de mégis hosszú beszédet tart a különindítvány indoklására s a szélsőbal védelmére. A jobboldali szónokok emlegették a szélsőbal terveit; ő nem ismert a külön indítvány beadásánál semmiféle tervet, (derűtség) igenis, nem ismert terveket, elég ha okok és elvek vannak az indítványban, a terv készítés kötelessége a kormányé, mely körül van véve szakférfiakkal, ő, a szóló nem szakférfi (derűtség, egy hang: de igen, regimentspater volt.) Ezután a javaslat szerint alakítandó honvédséget ellenzi s miután ez a honvédelmi rendszerben harmadik helyre van téve s más okokból is kijelenti, hogy az ily honvédség e névnek csak gunya lesz s minden honvéd 48-ból csak annak: raffinrozott gunynak fogja tekinteni.

Madarász József, mint a külön indítvány beadója, utóljára még szót emel s Róman kezde beszédét, mindjárt kezdetben derűtséget idéz fel. Az ellene és indítványa ellen intézett apróbb szunyog-csipésekre nem válaszol, csak a főokokat támadja meg, Jókainak felel, s Tisza azon állítására pedig, hogy az indítványt azért nem fogadhatja el, mert a honvédelem megszerezhetőségének rövidebb útját kell választania, miután ha a javaslatot vizs-szantassuk. Cáfolja még b. Eötvös s a miniszterelnököt és szavait Kossuth szavainak hosszú idézésével zárja be, melynek felolvasása sokáig tartván, a ház zajosan félbeszakítja, de ő nem tágit és idézetét végig olvassa.

Kerkapolyi Károly, a központi bizottság előadója, mint utolsó szónok az általános vitában helyesléssel találkozott beszédében fejti ki a bizottság álláspontját a kérdésben, megvilágítja az egész tárgyat és kimutatja a javaslat cél- és törvényszerűségét.

Ezzel az általános vita befejeztetvén, elnök a kérdést felteszi, s a törvényjavaslat 235 szavazattal 43 ellenében a részletes tárgyalás alapjául elfogadtatott. 120 képviselő nem volt jelen.

Városi képviselő-gyűlés.

Aug. 5. 1868.

(—a—6.) A mult gyűlés jegyzőkönyve felolvasatván, észrevétel nélkül helybenhagyott.

1. Polgármester úr jelenti, hogy Magyar Mihály úr közigazgatási tanácsossá megválasztatván; ezáltal a megyei rendőrfőnöki állomás jött tésedésbe, felszólítja a jelen volt képviselőket, hogy mezei rendőrfőnököt válasszanak, ez állomás betöltése a város érdekében igen sürős levén.

Több oldalról történt felszólításra jelenti, hogy nála négyen tettek írásbeli ajánlatot, u. m. Biró Dániel, Székely Márton, Antal Mihály és Csehi Sándor; Lukács Ferencz pedig szóbelileg ajánlkozott; kijelenti továbbá, hogy candidatio nincsen. Erre választásra került a dolog. A szavazatok beszedésére kiküldetnek: Kele Izrael és Ákonecz János. Jelenvolt 127 képviselő közül 75. Az első szavazás eredménye: Antal Mihály kapott 37 szavazatot, Csehi Sándor 21-et, Székely M. 7-et és Lukács f. 8-at. Egy szavazó-czédula üres volt, egyen pedig Mayer Ferencz neve állott.

Általános többséget egyik sem nyervén, új szavazás történt Antal M. és Csehi S. között. Ekkor már 79 szavazó volt jelen. A szavazás eredménye: Antal Mihály kapott 49 szavazatot, Csehi Sándor 28-at. Két szavazó czédula üres volt.

Igy tehát Antal Mihály szavazattöbbséggel megválasztatván mezei rendőrfőnökké, hogy annál hamarabb elkezdhesse működését, még ott a képviselőtestület színe előtt letette az esküt.

2. Polgármester jelenti, hogy megyei rendőrségdi irnoki állomás jöven tésedésbe, kívánja-e a képviselőtestület ez állomásra maga választani az alkalmas egyént, vagy pedig eddigi szokás szerint a tanácsra bizza? A tanácsra bízatik.

3. Városi mérnök Tompa államszolgálatba lépett; de mindamellett ajánlkozott, hogy kellő remunerationiért szabad idejét kész a városnak feláldozni. Polgármester úr kérdi: hajlandó-e a képviselőtestület ez ajánlatot elfogadni, vagy pedig — miután egy városi mérnöknek annyi a teendője, hogy egész napja el levén foglalva, más szolgálatokat nem teljesíthet — inkább hajlandó concursust ki-hirdetni. Erre élénk vita után, miközben a leendő mérnök qualificációját meg az építészeti szakbani jártasság is említettett, határozatott a 600 forint fizetéssel járó mérnöki állomásra 4—6 heti concursus kihirdetése.

4. Magyar Mihály úr közigazg. tanácsosnak választatván, ezáltal egy városi képviselői állás is jött tésedésbe; a házszabályok 8 p. 8. f. szerint a mult képviselőválasztásnál legtöbb szavazatot nyert, de számon felül kiesett képviselőjelölt kö-vetkezik képviselőül. Jegyző felolvassa a mult választási jegyzőkönyvet, s e szerint Dr. Hintz György, mint már megválasztott képviselő, va-

lóságos képviselő lesz. Vita támadt e pontnál a fö-lött, hogy vajlon apa és fiu, fivér, sógor, rokon együtt többen választhatók-e a képviselőtestületbe; voltak egy páron, kik azt mondták, hogy nem választhatók, miután így nepotismus jö létre; de a többség józan tapintattal, ily nagy és számos tes-tületben egy család aligha bírva túlsúlyra vergőd-hetni, a mellett maradt, hogy igenis beválaszthatók.

5. Ezután szóba került a legfontosabb tárgy, a városi tisztviselők fizetésének javítása. Elvileg el volt már döntve, hogy a képviselőtestület beleegyezék a tisztv. fizetésének javításába; ez tehát már vita tárgya nem lehetett s mégis akadnak némelyek, kik föllemegetvén, hogy a városnak adóssága a 70,000 frtot túlhaladja, fel-említvén, hogy a város jóvedelmei és kiadásai közt nincs arány, hogy már is túlterhelvék a lakosok a városi rovatatok által, kijelenték, hogy a rovatok föllemlésebe e célból semmiképp bels nem egyeznek sat. Mások meg kérdék, hogy honnan, mily jóvedelmi forrásokból akarják a fizetéseket javítani? s miután ők magok e kérdésre feleletet nem tudtak találni, ajánlták, hogy folyamodjék a város a miniszteriumhoz pénzegélyért e célból. Erre az ajánlatra egy képviselő igen helyesen azt a megjegyzést tette, hogy ki akarja a célt, annak akarnia kell az eszközöket s azon hitét fejező ki, hogy a miniszteriumhoz való folyamodás által, az ügy ad graecas calendas lesz elnapolva.

A mult ülésben is el lön határozva, hogy az alsóbb hivatalnokok fizetése 25%-kal lesz javítandó, s egy szakbizottmányt küldetett ki, hogy e 25%-kat az egyes alsóbb hivatalnokok közt aránylag oszssa ki s a történet föllemlésről számokban tegyen jelentést. A szakbizottmányi előterjesztése szerint, a felsőbb hivatalok fizetése a következőleg javulnának, ugyanis: a polgármesteré 1000-ról 1600-ra; a főbíróé 800 frtról 1400-ra; a kapitányé 800 frtról 1200-ra; a tiz közizg. tanácsosé a 650-ról a 1000-re. Az alsóbb rendű hivatalnokok fizetése átlag 25%-kal javittatik; de négyen a mérnök, a majorsági pénztári ellenőr, a tisztí ügyész és az árvali ügyvezető fizetése még valamivel többel javittatnak, mint 25%. A képviselő-gyűlés, több hozzászólás után, többségben elfogadta a szakbizottmányi előterjesztését, s ennek ajánlatára a jul. 1-étől folyórá tételt is elhatározta; megbizva a bizottmányt, hogy ily értelemben igyekezzék a nm. belügyminisztérium beleegyezését is kinyerni.

6. Ezután felolvasatik Dézs város képviselő-jének a n.-somkúti vasuti gyűlésen, Róth Pálnak megkeresése, melyben tudatja a nevezett úr, hogy július 24-kén Nagy-Somkúton, Kövárvidék főhe-lyén, Szathmár, Nagy- és Felső Bánya, egy Dézs város képviselői egybegyűltek, melynek célja volt, egy Szathmárt Dézs-szel egyesítő vasutvonlra — melyre különben külföldiek szándékoznak consor-tiumot alakítani — az előmnunkalotok megtételére egy részvénytársaságot alakítani. E vasutvonl Szathmártól kiindulva részint a Szamos völgyön, részint Kövárvidéken keresztül menne Dézsig s itt a kis és nagy Szamos mentében szétágazván, egy szárnyvonlra menne Beszterczéig, egy másik pedig Kolozsvárig, e két pont összekötöttének a Beszter-czéig kinyújtatnék. A vasutvállalat neve lenne: „Szamos völgyi vasutvállalat“. Ily előmnunkalotok megtételére nevezett városok polgáraiból consortium alakult; 40 részvény lön kibocsátva, a 400 frt, összesen 16,000 frt értékig; 25 részvény mindjárt ott elkelt, 15 pedig a netalán belépni akaró Kolozsvár, Szamosújvár és Besztercze váro-soknak tartatott fenn. Az előmnunkalotok megtehe-tése végett a consortium megbizottja Ujfaluassy Miklós Kövárvidéke főkapitánya folyamodott ang, 1-ről a nm. közlekedésügyi minisztériumhoz, ezen alálrással: „Ujfaluassy Miklós és érdeke-társai.“

Roth úr felszólítja Kolozsvár város polgár-mesterét, hogy miután a nagy-somkúti gyűlés meg-bizásából ők egy pár nap, mint küldöttek, szándé-koznak Kolozsvárt megjelenni, hogy intézkedjék az értekezésre alkalmas hely, idő és egyéniség tár-gyában. A 10-dik szakbizottmány elé fognak a küldöttek utasittatni.

7. Olvasatott a „Gázdasági gépgyár-társulat“ megkeresése; felszólítja a várost, hogy a már aláírt 19,000 frtot, részvényeket vásárolva, a szükségesl 25,000 frtig egészítene ki.

Végre elküldt szolgálton kívül levő rendőr-tiszt Deák Miklós ügye. Deákot ugyanis a főkapitány a városi tanácsossal egyetértve bizonyos okok miatt már régebben elbocsátá a szolgálatból. Deák folyamodott ez elbocsátás ellen a kir. kormány-székhöz s a kormány-szék Deákot, mint hasznave-hető embert ajánlva leírt a tanácsnak; a tanács a képviselőtestület elé terjesztvén a dolgot, D. ügye sok komikus ide-oda beszélgetés után (gy p. egy úr nem tudván Deák keresztnévét, kijelenté, hogy ő nem vallja ugyan magát Deák Ferencz hívének, de...) megvizsgálás végett bizottmány elé utasít-tatott.

Vidéki levelezés.

K.-Vásárhely, július 24. 1868. — Városunk képviselőtestülete a napokban tartott közgyűlésen nagy meglepéssel vette t. követünk Papp Lajos hazánkfiának követi jelentését, melyben tudósítá-

küldött a székhelyföldet illető szerződési kedvezményről és a sóár leszállításáról.

Valóban a gazdaságnak jelen állásában a székhelyföldet nagy hátrányba helyezte le a miniszterium ezen törvénykezéssel. Mert a gazdaságkörülmények jelen helyzetben, hol minden oly méreg drága és bámúlatozó, csak a gabonának csekély ára mellett a bukásához közeledett. E két törvénykezéssel közül az első, ha közvetlen hasznát nem ad is a nagy szeszgyárak mellett, de közvetve, hatalmasan fogja emelni az adó képességet csak egy pár év alatt is. A jövő bizonyosan igazolandja ezen állításunkat.

Városunk csinosítására, anyagi és szellemi felemelésére az eddigi nyomorúságos helyzet miatt majd semmit sem fordíthatott az allodialis pénztár, s minthogy még most is üres, ez okon képviselőtestületünk tekintetbe véve az általános haladást, emelkedést más városoknál, halgatva a kor intő szavára, rég nevezett volt ki egy bizottságot, mely tervet adjon a város jövődelmének nevelésére, hogy a fennírt cselekedet megközelítse lehessen.

Képviselőtestületünk a bizottság munkálataiból kifolyólag a napokban fogadta el és emelte határozatra, hogy a városi pénztár emelésére a borárosok veder után a kir. fogyasztási adóval együtt fizessenek 8 krt, az adó után minden frtra 5 krt, a szesz fogyasztási adó forintja után 1/2 krt, a ser után 3 krt, e mellett a piacon áruló kofák naponta 5 krt. A mézárósok cseh hús fogyasztási adója után évenként 100 frt. És ebből oly szép összeget remél képviselőtestületünk, hogy mind a város csinosítására, mind a népnevelésre, mind pedig szűkösi fizetett hivatalnokai fizetésére tetemes mennyiséget fordíthat.

Ha a kir. kormányzók megerősíti, a miben nincs kétségünk, akkor a tanács elnyelése után függ, ezen a város jövőjére nagy horderővel bíró szép határozatot érvényre emelni.

E határozat hozatalakor, bár felmerült az ünnepség, szűkebb körűnek egy-egy heves hangja mégis dicseretére válik a polgárságnak, hogy a köztudott minden magán érdek elnémet. A polgári kötelességek szép és tiszta felfogásáról tanuskodik, hogy e nyomorúság szűk világban, saját magok megróvásával, sietnek a köztudott előmozdítani.

A napokban tartja a kézi ref. egyházmegye részletes zsinatját, melyben a köz szent zsinatról haza jött elnök eszperes tudósítást hozott a köz sz. zsinaton tárgyalt nevezetesen határozatokról.

Örömmel vette a részletes zsinat, hogy a képviselői reformra valahára eljött a nyugodtabb idő, s az ma már törvényre van emelve a részletes zsinatokra nézve és pedig a helyes paritás alapján, a miről eddig sem főgyháztanács, sem köz szent zsinat hallani sem akart. Ezt a törvényt, mint valóban szabadelvűt, és a köznyaszentegyház felvirágzásának és az általános buzgóság felkeltésének „sine qua non“-ját örömmel üdvözölte és éljenezte meg a részletes zsinat. Önként foly már a köz szent zsinat és főgyháztanács reformja a képviselői elv alapján, és a szilágy-somlyói köz szent zsinat halhatatlan érdemet szerzett magának arról, hogy azt nemcsak kimondotta, de elvileg elfogadva, véleményadás végett a részletes zsinatokhoz ki is küldötte. Valóban láthatni már is, hogy egyházi életünkben új idő vette kezdetét, melyhez a régié ingyen sem hasonlíthatók.

Az e felette nevezetesen momentum egyházi életünkben, hogy az iskolák számát és a főgyháztanács útján a köz szent zsinathoz való feljuttatását elfogadta. Ez valóban méltányos is, mert ha az anyaszentegyház áldoz maga megszűnésével is főiskoláink fenntartására, méltán is megkivánhatja kimutatását annak, miképpen sáfárkodnak e közintézetek vagyonával?

Levelemet egy szomorú hírrel zárom be. Ez előtt pár hóval egy albi becsületes ember Bakosi Sándor ment báz K.-Vásárhelyről, Alsó-Csernáton egy vendéglőjébe betért egy pohár borra, ott azonban egy A. A. nevű lakos-társával üsszeszólalkozott, és kiment, elindult haza. Alsó-Csernáton nyugati részén az országút közepén agyonlőtték meg elmentele után egy órányi idővel. A meggyilkolttal a vendéglőben üsszeszólalkozó A. A. kocsiába be van fogva, kit terhes gyönyű vádol. Ez eset nagy izgatottságot okozott egész Háromszéken, mert a meggyilkolt általánosan ismert becsületes szegény ember 7 gyermek atyja volt, s mindenki megvan róla győződve, hogy nem lenne boszu áldozata lett.

Ojtozi.

Egyletek és közintézetek.

A magyar mérnök-egyesület. *)

IX.

Jelen közleményem tárgyát a m. mérn. egy. leti szaklap jelen évi második (március-áprilisi) füzetének rövid ismertetése fogja képezni. A július hó első felében megjelent, majdnem hét tömött, nagy 8-adrét ivre terjedő, a szorgalmas Benkó által autografizott, Rohn és Grund jeles nyomdájából kikerült három csinos rajztáblától kísért újabb füzetben

1. Az eredeti értekezések sorát

9. Benedek Pál olaszországi utazása felett közreadott tanulmányának befejezése nyitja meg,

*) Tárgyhalmozás miatt késő.

8 sor.k

melyben az olvasó figyelmét ezúttal a lombárdiai virányokról, a sivar tiszai árterület egyik jelentékeny szakaszára, az alsó-szabolcsi árterületre vezeti át, s elmondja nézetét — a vállalat műszaki részét illetően — az éghajlati viszonyok sújtó csapásai alatt, aléltan tengő vidékre nézve áldást árasztani hivatott tiszta-körösi hajózási- és üntöző-csatorna tervezete felett.

10. E szám alatt Kerpely Antal egy villany-riasztót, mint jeladót mutat be (VII. tábla), melylyel bizonyos nemű kazán-szétrobbanásoknak elejét lehetne venni.

11. Ezt követi Tóth Ágostonnak a magyar mérnök-egyesület folyó évi febr. 23-án tartott nagygyűlésén felolvasott értekezése: „a topográfia fejlődéséről.”

12. Bielek Miksa a mozdonykötőknek Prützmann alapos kísérletei nyomán megállított „levegőszűrő” alakjait és méreteit ismerteti (VIII. tábla), s reméli, hogy azok hazai vaspályáinkon is kellő elismerésben fognak részesülni.

13. A IX. dík számú táblán, néhány lapra terjedő magyarázó szövegtől kísérve, Herzog Ödön az 1867-dik évi párisi világtárlaton kiállított „munkások lakházainak” néhány példányát állítja előnkbe követendő példán. Az azokról általa küldött adatok igen érdekesek, és minden tekintetben figyelemre méltók.

14. Az eredeti értekezések sorában ezúttal utolsó: Ney Béla igen szép tanulmánya az „építészeti művészet” fölött.

Fölvetettek továbbá a füzetbe: a közmunka és közlekedési magyar királyi miniszternek ő Felségehez intézett „felterjesztése az ország közlekedési eszközeinek állapotáról”, valamint egy felszólalás „a hazai régiségi leletek megőrzése” tárgyában.

II. A vegyesek rovatát következő cikkek képezik: 1. Művészet és itészet. 2. Vízügy használat az építészeten. 3. Olajfesték cementvakolaton tartossá tenni. 4. Építészeti viszonyokat nyilvántartó térkép. 5. Váltó-rajel. Ellenőrzési készlet a tájfel-tárcsák lámpáinak égésére nézve.

III. Az egyesület tárgyalásai czim alatt találunk a magyar mérn. egy. let folyó évi rendes közgyűlési, a febr. márciusban tartott választmányi, nemkülönböztetve a viz- és középítészeti, valamint gépészeti szakosztályok ülésének jegyzőkönyveiből.

IV. A műszótári rovatban egyik érdé-lyi szakemberünk nevével találkozunk: Székely János kir. mérnök, és a maros-vásárhelyi építészeti hivatal főnöke, különösen Erdélyben használt és leggyöbnyire igen talpraesott „építészeti műszavakat” közöl, s több hasonnemű, régebben közölteteket helyesebb és okosertebbekkel igyekszik helyettesíteni.

V. A füzet színes külborítékján tizenhárom külföldi technikai folyóirat részletes tartalomjegyzéke olvasható. Végre:

VI. E füzethez mellékelve vettük: a magyar kir. államvasutak „építési és szállítási föltételeinek összeállítását”, valamint a tájékoztató ki-boesátott „részletes határozatokat” a vasuti föld-és sziklamunkák, ültetvények, alagutak, kőhányás és rözsemtüvek, vas-, ács- és mázolómunkákra vonatkozólag.

Minden újabb füzet meggyőzheti azon kishitűket, kik e vállalat életrevalósága felett tán kétkedtek, hogy nem rég alapított technikai folyóiratunk lankadatlan előhaladásban van, s annak vezérei e szaktudomány fölemelt lobogóját folyton hódítva viszik előbbre!

H. S. mérnök.

NAPI HIREK.

— A m. kir. pénzügyminiszterium a csik-somlyói főnöveldeknek 1849-ik évig kiszolgáltatott tíz mázsa szabad sót a f. évre — a parajdi sóbányából oly hozzáadásal, hogy az kizárólag a növeldek tartózkodó növeldek javára használtassék — utalványozta s megrendelte, hogy érintett nevelde igazgatósága jövőre ezen tíz mázsa só végett minden év eltelte előtt folyamodjék.

— Nagy baj nagy ügyetlenségből. Szerencsétlen napja volt a mult szerda városunkban egy kádárnak; egy hordót vizsgálgatott másodmagával; ő tartotta a gyertyát a csap helyén, társa megvizsgálta az edény belső állapotát felülről; alig folyt néhány másodpercig a visitatio, s a hordó kis ágyuszóhoz hasonló durrangással pattan szét és teríti földre munkásait; a gyertyát tartó kádárt annyira összezúzván, hogy élete is kétség alatt áll. Az explosio magyarázata az, hogy a vizsgálat alá vett tárgy szesz tartalmazott magában, s a gyertya lángja belé kapott.

— A „Federatiune” egy szilágysági levélből értesül, hogy jul. 7-én A.-Szopóban a pár év előtt elhalt Barnutinert requiemet tartottak, mit a román intelligencia ismét politikai értekezletre használt fel. Itt kijelentette, hogy tekintve az elégültelenséget, mely azon uralkodó politikából ered, miáltal nemcsak a román nemzet lenézeti s jogtalanul mellőztetik, hanem Erdély autonómiaja és integritása is megsemmisül, s tisztelven az ünnepelelt Barnutin emléket, mint ő Felsége hű alattvalói s a monarchia hű polgárai, megemlékezve az 1848-í

szabadságmezőn (?) letett eskükről; meggyőződésüket az országgyűlésen kifejező képviselő hiányában, nyilvánítják egész hűséggel való ragaszkodásukat az 1848-15/3 májusi balázsfalvi gyűlés határozataihoz, s az erdélyi és magyarbani románok nemzeti bel- és más nemzetiségekkel szemben való közügyeire nézve általános nemzeti congressust kívánnak! — Kedves!

— A Maros-Vásárhelyt alakulóban levő takarékpénztár bizottsága közlésezi felhívását, az alapszabályok főbb pontjaival együtt. Említők annak idejében az egész tervezetet; azok kedvéért azonban kiának figyelmét netán elfutotta volna is métejük, hogy a részvénytársulat ezerkétszáz 100 frtos részvényre alapítja működését, s egy részvényre egyelőre 50 frt fizetendő be. A társulat 600 részvény aláírása után megalakultnak nyilvánítatik, s a részvényesek azonnal összehívottak az alakulás keresztülvitele s más szabályozó intézkedések életbeléptetése végett. — A felhívást közzétévők felkérlik a párfogást s mi reméljük kérésüket nem leendő pusztában kiáltó szó.

— A történelmi társulat kolozsvári ki-rándulására a tiszavidéki állam- és déli vaspályák, továbbá az első Duna gőzhajózási társaság igazgatósági Magyarországi területén levő összes vonalainkon — illetőleg a gőzhajó-társaság Pozsonyól Orsováig és vissza — megengedték, hogy a társulat tagjai, a társulat választmánya által kiállított igazolási jegyek előmutatása mellett, az oda- és visszautazási viteldíjnak csak felét fizessék. — Tart ezen árleszállítási kedvezmény f. é. sept. 10-től october 10-ig.

— Nagy lármát költő felcsúrtókra virradólag híduteza lakóit. Egy járásbírósi román hivatalnok felejtkezett el magáról annyira, hogy a vendéglőből ki kellett utasítani, és ez nem volt neki elég, hanem az ajtóban leselkedett, hol kintasítóját, midőn a vendéglőből kijött, föbe kollatotta; itt azonban szerencsésen elfogták s a rendőrséghez vezették, hol az esetről jegyzőkönyv vettetett fel. Semmi kétségünk sincs, hogy hősnök vitézségét illető helyről érdeme szerint fogják jutalmazni.

— Egy izraelita pár hazafias és emberbaráti ténylet regisztrálják Rettegről. Férj és nő ugyanis az egyenjogositás feletti örömtüket emlékszerűen óhajtván kifejezni, a b.-szolnokmegyei honvédegylethez 20 frtot tettek le egy szegény honvédgyermek nevelési költségei fedezésére, s e mellett jegyzőkönyvileg azon ígéretet tették, hogy a segélyzendő gyermeket 24 éves koráig minden évben az egyenjogositás évfordulóján tehetségükhez mért adományban részesítendik. E derék izraelita pár: Markus Márk és neje Fischer Johanna.

— Új-Pesten elfogtak egy egyént, kire nagy gyanu van, hogy ő írta a Beniczky testvérekhez intézett — általunk is említett fenyegető levelet.

— Ha a képviselőház nem lesz teljesen kimerülve a védrendszer feletti viták által, a közlekedési miniszter — a „H-k” szerint — három vasúti törvényjavaslatot terjeszt elő. A tervezett 3 új vonal: az arad-temesvári, melyre Klapka György bíró engedélyvel, az eskék-sziszeki, mely a fumei pálya kiépítése tekintetében első rendű vonal, és a kolozsvár-brassó-moldvabaktárszéki, mely Erdélynek ad új életet.

— A magyar ezredek hazaérkeznek lassan-lassan. A Don Miguel ezred, melynek Nagy-Váradi kiegészítési kerülete, már útban van hazafelé.

— Folyó hó 4-kén vezette oltárhoz Náray Lajos földbírók Eötvös Ilont, miniszterünk leányát. Tanúk voltak: gr. Andrássy Gyula miniszterelnök s Károlyi Benjámin csongrádmezei főispán.

— Tompa Mihály halála előtt kevésbé több barátjától levélben elbúcsúzott. Itt Csengerinek és b. Eötvös Józsefnek is hasonlóan egészen sajátkezőleg s megbató hangon veszt búcsút tőle. Végül Jókaikhoz is írt, mely így hangzik: „Kedves szeretet barátom. Midőn e levelet felbontod: a X évvel kevesebb. Ifjúságunk a Petőfi kor, a barátság!!! ezekre visszagondolni olyan jól esik lelkemnek! Eltessem az Isten, nehéző pályádon adjon erőt, bazaszeretet-sugallat céljaid kivitelére! Isten veled, te magyar humor halhatlan teremője. Tarts meg emlékedben. Hamva. 1868. híven szerető Miskád.”

— Fontainebleauban kis bizalmas cerele volt együtt. Kérdésekkel s feleletekkel mulattatták magokat. „Mi által különböztetnénk meg az igazságot a hazugságtól?” Kérdezték a francziák császárától. „Az által, hogy egy ajtót nyitunk mindkettő számára, s bizonyosan a hazugság lesz az első, mely belépett” — volt a válasz. Az ajtó e pillanatban felnyit, Rouher és Pinard állt ott. Egyik a másiknak adta az elsőseget, — de Pinard fiatalaságára hivatkozott s Rouher lépett be legelőbb. Zajos nevetésben tört ki a császár, s az egész társaság, nevetett Rouher is, a nélkül, hogy tudta volna, mikép a nevetés tulajdonképp egy a parlamentben nem rég tartott beszédeért, őt illeti.

KÜLFÖLD.

Párisi lapok jelentik, hogy a porta bizonyos számú tisztet és altisztet kért a porosz kormánytól; ezen tisztok rendeltetése honvédség szer-

vezése volna Törökországban, és pedig mindennek előtt a boszniai és bolgárországi két vilajetben.

Bukurest, aug. 3. Rutsukból érkezett távirat értelmében a törökök és bolgár fölkelők között ütközet volt, melyben 38 fölkelő öletett meg. Dimitriu bandájának megmaradt része, Kausalik és Schlikán között a törököktől szemmel tartatik. Mithad-basa főhadiszállása Gabrován van. Ibrailliban a bolgár hatóságok számos befogatást eszközöltek.

Páris, aug. 3. A tegnapi „Moniteur” közli a császári decretumot az új kölcsönre vonatkozólag, mely 6925 kibocsátvány által fedeztetik; a kamatok 1868. jul. 1-jétől számítatnak. A pénzügyminiszter egy rendelet az aláírási időt egy hétre, aug. 6-tól 13-ig állapítja meg.

A „Journal de Paris” állítólag Béc-ből iratja magának, hogy Ferencz József császár és király a fivérével, Miksától vett azon levelezéseket, melyeket ez és Napoleon folytattak, a salzburgi találkozás alkalmával ez utóbbinak kiszolgáltatva.

Nagyon valószínű, írják Párisból a „Köln. Ztg.”-nak, hogy Victoria királyné és III. Napoleon legközelebb találkozni fognak. E tárgyban most élénk sürgöny-váltás folyik.

Napoleon herezeg visszaérkezett Párisba és legott a császárhoz ment Plombièresbe. — Victoria angol királyné svájci utja elhalasztatott, miután III. Napoleon azon óhaját fejezte ki, hogy személyesen fogadhasa ő felségét Franciaországban, és arra kéri, miszerint néhány napot a franczia udvarnál töltsön. Ezzel ellenmondólag azt írják Londonból, hogy a királyné f. hó 5-én Eugenia császárnét Fontainebleauban fogja meglátogatni.

Napoleon herezeg, mint már jelentve volt, július 28-án érkezett meg Párisba. A mit ő Ausztriában és Európa keleti részében látott, megerősíti őt azon, már Észak-Németországban szerzett meggyőződésében, hogy a német egység művét többé nem lehet megakadályozni. A herezeg úgy találta, hogy Ausztriát annyira megrázkodatták az események, s annyira igénybe van véve saját szervezkedése által, hogy sok békéértre leszen szűke-sége még, míg valamely erőfeszítésre gondolhat kifelé. A herezeg el van ragadtatva az Ausztriában és Magyarországon tapasztalt fogadtatás által. Nem méltánytalan ugyan Beust úr iránt, de azért különös elismeréssel nyilatkozik Andrássy grófról, kit legtehetségesebb államférfiúnak tart Ausztriában, s a jövő embereül tekint. Azzal, a mit Ruméniában látott, kevésbé van megelégedve, s épp oly kevésbé épült Törökország állapota fölött. Kikerülhetlennnek hiszi szétbomlását, és sajnálja a franczia befolyás csökkenését Keleten.

A „Gaulois” szerint Rouher, Baroche és Moustier miniszterek egy emlékiratot készítenek, melyben azon magatartás fölött nyilatkoznak, melyet a kormány a franczia püspökök által a zsinaton szem előtt tartani óhaj.

A „Corresp. du Nord Est”-nek Bukurestből írják jul. 23-ról: Azon bolgár csapatról, mely a Dunán áthatolt már, részletesebb dolgokat hallani. Egy bukaresti gazdag kereskedő mondatik áltálában a bolgár bizottság főgönyökének, ki az ujonczokat ellátá s Petrosánba küldé, Stirbey exfejedelelem jószágára, honnan a jószágkezelő egy kis dunai szigetre szállította, hol összegyűlték az erdőben, s honnan egy nagy doregyle segítségével átmentek a bolgár partokra. Sietow és Rustan közt. Sabri basa, ki ez ügyben felvilágosítást kért az oláh kormánytól, azon feleletet nyéré, hogy már megtették a kellő intézkedések az átmenetek megállítására, s hogy ha ilyenek mégis történtek, azok csak onnan eredhetnek, hogy a Duna nagy hozsaszasága miatt nehéz a partokat kellően őrizni. E felelet s a hozzákapcsolt békés jellemű biztosítások arra számítják, hogy Franciaországgal azt hitessék el, mily kevésbé áll az oláh kormány orosz befolyás alatt. Bratiano most jött vissza párisi utjából; mondják, hogy kevésbé van megelégedve utjának eredményével.

Ugyan-e levelező írja jul. 27-ről: A bolgár csapatoknak ki van adva a rendelet, hogy készen tartassék magukat. Oroszország mind lönyaggal mind fegyverrel és pénzzel segíti a fölkelést. Ed digelé 400 ember ment át a Dunán Izakcsánál Sietow közelében. Fögyűhely a Balkán, Sumla közelében. A törökök 60 ezer kilogr. löport kobozták el a Sulina-torkolatban, mely a felkelőknek volt szánva. Mondják, hogy a bolgár fölkelés a nagy-szerbiai párttal áll szövetségben.

Az „Allg. Ztg.” politikailag jelenlékeny körülménynek mondja, hogy Humbert herezeg és neje nem látogatták meg Vilmos porosz királyt Emsben s azt hiszi, mikép ez az olasz kormány tanácsa folytán történt.

Az Egyesült Államok congressusa szünetel, a nélkül, hogy az ülésszak az eddigi szokás szerint bezárattott volna. Az elnapolás september 21-ig történt. A „France” e körülményben bizonyítékot lát azon nézet helyes volta mellett, hogy a congressus lehetőleg korlátozni akarja az államfő szabadságát, és egyuttal minden rendelkezése alatt álló eszközzel óhajtatni az elnökválasztásra is.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

Deák Ferencz beszéde

a képviselőház aug. 3-ki ülésében.

T. ház! Általánosságban tárgyaljuk az élénk terjesztett törvényjavaslatokat, általánosságban fogok én is azokhoz szólni. (Halljuk! Halljuk!)

Az állam első és legfontosabb feladata: megvédeni az országot kül- és bellelenség ellen. A végrehajtó hatalom köteles őrködni a haza biztonsága felett, az alkotmányos törvényhozás pedig tartozik gondoskodni arról, hogy a kormány minden időben s minden eshetőségek ellen elegendő s a célnak teljesen megfelelő védelmi eszközök felett rendelkezhesse a haza védelmére. (Tetszés).

Sulyos kötelesség a védelmi kötelesség: mind az összes államra, mind az egyes honpolgárokra nézve folytonos teherrel jár és nagy áldozatokat igényel. A polgári kötelességek közt ezen kötelesség teljesítése a legterheesebb, de mellőzhetlen. Nem lehet ezen kötelességet elodáznai, nem lehet azt hanyagon vagy félig teljesíteni, mert a félig teljesített védelem aligha jobb a védelem elmulasztásánál. (Tetszés).

Hiba vagy mulasztás e részben nemcsak a honpolgárok jóllétét, hanem az ország léteét is veszélyeztetheti. Történetünk legszomorúbb napjai tesznek arról tanúságot, hogy a védelem terhes kötelességének teljesítése nélkül is fenn bírnánk tartani hazánkat; de fájdalom! ez most lehetetlen. Boldog azon ország, melynek teljes neutralitását Európa garantizta, mint Helvétia; boldog az, melyet mások védenek meg; boldog az, mely geographicus helyzet miatt a megtámadások veszélyének kevésbé van kitéve. De a mi helyzetünk az európai nagyhatalmasságok közepette — utjában ugyszólván a harcoknak — több veszéllyel jár és hogy megvédehesse hazánkat, több erőfeszítési áldozatok igényeltetnek. (Nagyon igaz!)

Seregeket gyűjteni és fenntartani szükség nélkül vagy a szükség mértékén túl, fonák politika; hódító háborúkra pazarolni a nép vérét és vagyonát politikailag is, erkölcsileg is bűnös. De elegendő erővel készen az ország védelmére minden lehető megtámadás ellen: politikai és erkölcsi kötelesség (Élénk tetszés).

Fog-e valaha a civilisatio és a népek erkölcsi érzete azon fokra emelkedni, hogy a háború politikai és erkölcsi lehetetlenség legyen, azt nem tudom; de hogy még eddig oda nem emelkedett és hogy a háború, kivált Európa jelen helyzetében a könnyen történhető lehetőségek közé tartozik, azt, ugyhiszem, senki sem tagadja. — Nekünk pedig a helyzetet úgy kell tekintünk, a minő az jelenleg, nem úgy, a minőnek mi azt óhajtanánk. (Tetszés).

Kormányunk a háborút bizonyosan nem óhajtja, de az országnak czélszerű védelméről sem feledkezhetik meg soha és mivel arról győződhetett meg, védelmünk eddigi rendszere Európa jelen viszonyai közt és a hadviselésnek mostani módja mellett nem kielégítő: ezen vérendszer átalakítására törvényjavaslatokat terjeszt elő.

Midőn mi ezen törvényjavaslatok felett tanácskozunk, azt kell fontolóra vennünk, hogy alapos-e a minisztérium azon kiindulási pontja, miszerint jelen vérendszerünk a haza védelmére nem elegendő és ennél fogva a célnak nem felel meg teljesen.

És ha e rendszer nem elegendő, jobb-e, czélszerűbb-e ennél a kormány javaslata és több biztonságot nyújt-e az ország védelmére nézve?

Vagy ha sem az eddigi, sem a most javaslatba beadott vérendszer nem találjuk kielégítőnek, minőt kell azok helyébe megállapítanunk?

Tehát vagy meg kell tartanunk az eddigi rendszert, vagy el kell fogadnunk lényegében és fő eleveiben az élénk terjesztett javaslatot, vagy a helyett mást, jobbat, czélszerűbbet készítnünk rögtön haladékkal. — Ezen három alternativa közül kénytelenek vagyunk valamelyiket választani.

Meggyőződésem az, hogy eddigi védelmünk rendszere Európa jelen helyzetének s a hadviselés mostani módjának igényeit ki nem elégíti, s azért a célnak meg nem felel, s az ország védelmére nem nyújt teljes biztonságot.

Nincs nagyobb állam, mely védelmi rendszerét, a véderő mennyiségét és szervezetét teljesen üntetése szerint határozhatta meg. E részben mindenik a viszonyok kényszerűsége alatt áll, nem hagyhatja figyelem nélkül más államok haderejének nagyságát s kénytelen ahhoz mérve rendezni saját véderőjét. — Nem mellőzheti a hadtudományának kifejlődését, mert ha mindezeket nem tekintve, más államoktól messze elmarad, valószínűleg rövid időn veszte lesz.

Hajdan gyakorlatlan tömegek harcoltak hasonló gyakorlatlan tömegek ellen, s e harcokban a nagyobb vitézség, bátorság gyakran a nagyobb szám fölött is diadalmaskodott. — Még e harcokban is a régebbi, gyakorlottabb harcászok bírtak gyakran döntő előnnyel. — Némely európai hatalmasságok kényszerítették emelni az állandó, rendes és begyakorlott katonaság számát és ezáltal diadalmaskodtak ellenük fölött.

Ezt látva a többi hatalmasságok, ámbár jól tudták, hogy az állandó katonaság, kivált ha nagyobb számban tartatik, rendkívül sulyos teherrel jár, kénytelenek voltak saját érdekük, saját országuk biztonsága miatt is követni a példát s átalakult az előbbi vérendszer egész Európában, s fektetve lön főként az állandó katonaságra.

Őseink sem maradtak e részben hátra. Előbb nálunk is a banderialis és insurrectionalis rendszer állott fenn; ezek voltak egyedüli védezközaink. De már 1715-ben belátták az ország rendi, hogy ez a mód nem elegendő az ország megvédésére; s kimondták a VIII-dik törvényben, hogy a banderium és insurrectio mellett állandó rendes katonaságot is kell fogadni belföldiekből és külsőkből.

A banderiumok csakhamar megszűntek Európá-szerre és megszűntek azok nálunk is; az állandó rendes seregek pedig mindenütt növekedtek. Az insurrectio — mind a portalis, mind a személyes — fennállott még hazánkban, ámbár Mária Terézia ideje óta csak ritkán használtott, mi végre az 1809-ik évben tett utóljára szolgálatot.

A vérendszernek ezen általános átalakulása és az állandó hadseregek szaporodása tetemesen megváltoztatta a hadviselés módját mind a seregek számára, mind azok használatára nézve. Ha összehasonlítjuk a múlt századbéli harcokat a mostanakkal s az akkori hadseregek számát: valóban meglepő a különbség. Nem szőlök a 30 esztendő háborúról, csak Mária Terézia háboruit említem, melyekben hazánk is közreműködött és említem e század elejéről a francia háborúkat. Mi volt akkor az egyes hatalmasságok hadseregeinek száma a mostanéhoz képest? 1796-ban a 2-ik cikk bizonyítja szerint 340 ezer emberből állott ő felségének a római császárnak és magyar királynak összes hadserege.

1802-ben az első törvényczikkben 64 ezerre van megállapítva a magyar ezredek létszáma; s ha ehhez ő felsége többi országának és tartományainak katonáit aránylag hozzáadjuk, mely csekély szám lesz az eredmény az európai államok mostani seregeihez képest! Hisz valaki, hogy ily számú sereggel most, midőn az európai nagyhatalmak mindenike 800 ezer begyakorlott rendes katonát számíthat seregében, meglehetne védeni a birodalmat és hazánkat? (Élénk tetszés).

Ehhez járul azon körülmény is, hogy a gyors közeledési eszközök tetemes szaporodásánál fogva a seregek összevonása, elszállítása hamarabb történik, s e miatt a háborúk gyorsabbak és rövidebbek. Előbb még a háború megizénése után is a döntő csatákig hónapok, sőt gyakran évek folytak le. Ha akkor a fenyegető vagy már megkezdett háború alkalmából ujonczok állítottak ki és e gyakorlatlan ujonczok erejébe soroztattak, volt idő azokat kitaníttatni és begyakorolni, és néha fél év múlva is elég jókor érkeztek a háború színhelyére, hogy a döntő csatákban sikeresen részt vehessenek.

Most ilyen ujonczok a háború végeig alig voltak csak némileg is begyakorolhatók, mert a közelebbi idők tapasztalásából tudjuk, hogy nagyszerű döntő háborúk nem évek, nem hónapok, hanem hetek alatt végeredménnyel lettek befejezve.

E tetemes változások, melyek az újabb korban Európának majd minden államára kiterjedtek, szükségessé teszik, hogy minden nagyobb állam az eddiginél sokkal több, sokkal nagyobb számú katonát állíthasson megtámadás esetében a harc terére, és hogy e katonaság ne gyakorlatlan ujonczokból, hanem rendesen kitanított és begyakorlott harcászokból álljon. Védelmünk eddigi rendszere mellett ezt tenni képesek nem volnának kisebb sereggel, pedig be nem gyakorlott tömegekkel nagyobb számú begyakorlott seregek ellen, vitézség és lelkesedés dacára sem bírnák kiállani a harcot. Eddigi rendszerünk megtartása mellett tehát az ország megvédése és biztonsága volna kockáztatva. (Helyeslés).

Az élénk terjesztett törvényjavaslatok pótolják a hiányt és nézetem szerint az előbbinél czélszerűbb vérendszer tartalmaznak. (Igaz!)

Nagy seregek, mint mondtam, nagy teherrel járnak és azon szám is, melyet Európa nagy hatalmai tartanak, oly nagy, hogy azt folytonosan zsólddal és élelemmel ellátni a népek nem bírnak. De tetemesen kisebb számba egyik állam sem szorítkozhatik, mert nagyobb számú begyakorlott hadseregek ellenében nem bírná megvédeni országát s fenntartani annak biztonságát. Újabb korban tehát azon eszme kapott lábra az európai kontinensen, hogy aránylag csekélyebb legyen ugyanazon rendes katonaságnak száma, mely béké idejében is folytonosan fegyverben áll, és élelemmel és zsólddal ellátandó, de nagyok legyenek a tartalékseregek. E tartalékseregek is azonban oly harcászokból álljanak, kik már évekig szolgáltak a folytonosan fegyverben álló katonaság sorában s ennélfogva teljesen begyakorolva levén, éppen oly harcászok, mint azok.

Csak ily módon lehet nagyszámú begyakorlott seregeket az állam végpusztulása nélkül harcra készen tartani és ezen eszme az élénk terjesztett törvényjavaslatoknak is egyik alapeszméje.

A teljesen begyakorlott nagyszámú tartalékseregek csak úgy létesülhetnek nagyobb baj és nehézségek nélkül, ha a szolgálati idő rövidebbre szabatik és az általános védkötelezettség törvény által kimondatik. Egyik úgy mint másik, humanusabb, czélszerűbb és igazságosabb, mint az eddigi mód volt. (Helyeslés). Hajdan: míg fogadott katonák képeztek a sereget, sőt utóbb is, midőn azok erőszakkal állítottak, a szolgálati idő addig tartott, míg a katonát elhalt vagy szolgálatra képtelen lett; az illető ki volt szakasztva — gyakran akarata ellen — pol-

gári állásából és minden viszonyából egész életére. E sors nem ért minden honpolgárt, de a kit ért azt sulyosan és igazságtalanul sulytotta.

Utóbb az erőszakos állítás helyébe a conscriptio és capitulatio következett. Ez ugyan könnyebb volt, de mégis 8—10 évig tartott. — Most az előtűnk fekvő törvényjavaslat szerint 3 év a rendes szolgálati idő, annak elteltével a katonát ismét visszazamehet családjához, folytathatja keresetmódját, családi viszonyba léphet s még 7 évig évenként csak rövid ideit gyakorlatra köteles, mind e mellett a háboru esetében mint begyakorlott katonát képes lesz sikeresen szolgálni a hon védelmére.

Az általános hadkötelezettség igazságos is. Ha e kötelezettség leg súlyosabb minden polgári kötelezettségek között, viselje azt mindenki különbség nélkül, a kit kora és testalkata arra képessé tesz. (Élénk helyeslés).

Hajdan a nemesi osztály köteles volt a felkelő seregnél szolgálni, a katonáskodás alól ki volt véve; csak a szegényebb osztályokat terhelte az, de az insurrectio csak ritkán és rövid időig működtek, s ámbár a törvény megrendelte, hogy minden évben gyakorlatok tartassanak, a megyék, melyekben éppen a kiváltságos osztály határozott, a törvény ezen rendelkezését elmulasztották, míg a szegény nép gyermeke viselte a katonáskodás terhét. Ez igazságtalanságot is megszünteti az előtűnk fekvő törvényjavaslat s midőn egyrészt a haza védelmét biztosabb és czélszerűbb alapokra helyezi, másrészt az igazság, méltányosság és humanitás követeléseinek is inkább megfelel. (Tetszés).

Azon ellenvetést tették többen ezen törvényjavaslatok ellen, hogy azokban a magyar hadsereg egészen fel van adva.

Ha a „magyar hadsereg“ eszméjét úgy értelmezzük, mint azt az állandó katonaság behozatala előtt értelmezték törvényeink s a folytonos gyakorlat, akkor ezen eszme a jelen törvényjavaslatban nincsen feladva, sőt miután annak egyik §-ában hivatkozás történik az 1867-ik évi 12. t. cz. azon szakaszára, mely szerint a magyar hadsereg ő felsége többi seregeinek kiegészítő része, az eszme nemcsak mellőzve nincs, de világosan fentartatik. (Igaz! a jobban). De oly magyar hadsereget, mely teljesen független, önálló s ő felsége többi seregeitől egészen elkülönözött legyen, e törvényjavaslatok sem foglalnak magukban.

Az állandó katonaság 1715-ben alapított meg törvény által, mint honfiakból és külsőkből fogadás által alkotandó sereg. A törvény akkor ezenkívül egyebet nem rendelt.

Későbbi törvényeink szólnak magyar ezredek-ről, azok számáról, teljes állapotban leendő tartásáról; de elkülönített hadseregről, mely e fogalomnak: „független önálló magyar hadsereg“ csak távolról is megfelelt volna, semmit sem szólnak.

1790-ben azon országgyűlésen, mely a nemzet jogainak fentartásában, biztosításában ernyedetlen buzgalommal járt el, s mely a X-ik t. cz.-ben kimondta Magyarországot független önállását, az ország rendi nem határozott semmit önálló, független, külön hadseregről; hanem azt igen is kívánták, hogy a hadi tanácsnál két magyar haditanácsos is alkalmaztassék, — a mi bizonyosan nem a sereg elkülönzését jelenté. (Tetszés a középben, mozgás a szélső balon).

Ajánlottak akkor az ország rendi ujonczokat is a magyar ezredekhez; kimondták, hogy a magyar ezredek teljes számban leendő fentartására a fogadás nem levén czélszerű mód, e helyett egy országos küldöttség készítsen: „de conservandis in actuali statu completo legionibus Hungaricis“ czélszerű javaslatot; de külön, önálló magyar hadseregről nem szólnak.

Az 1802-dik évben előfordul ugyan az első czikkben e kifejezés: „magyar hadsereg“ exercitus hungaricus, de ott van egyszersmind e szónak magyarázata is e szavakban: Duodecim legionum pedestrium, decem equestrium, in summa sexaginta quatuor millium exercitus Hungaricae numerum in praesens defixum stb. Tehát a magyar hadsereg akkor 64 ezer lovas s gyalog katonából állott, mely nem volt önálló, független hadsereg, hanem része volt ő felsége összes hadseregeinek.

Tanúsítja ezt az 1796-diki második t. cz. is, melyben 340 ezerből álló császári királyi hadsereg fentartására két millió 40 ezer mérő rozsot, ezenfelül zabot, ökröket ajánlanak, — pro intentione 340 millium exercitus caesareo regii. Tehát nem „hadseregekről“ szól, hanem „császári királyi hadseregről“, s ebben benne foglaltattak a magyar ezredek is (Tetszés).

Tekintse bár végig akármely törvényeket s országgyűlési iratokat, látni fogja, hogy teljesen önálló, független, külön magyar hadsereg létezésének nyoma sincs azokban; sőt még az 1848-iki törvények is említik ugyane szót: „Magyar hadsereg“, de arról mint önálló független külön hadseregről sehol sem emlékeznek s rendelkeznek. S hivatkozom a t. ház tagjaira, hogy ilyen önálló független, külön magyar hadsereg 48-ban is csak akkor jött tetteleg létre, midőn seregeink nem a sanctio pragmatica értelmében ő felsége seregeivel együtt, hanem azokkal ellen küzdöttek; (Élénk helyeslés a jobban, mozgás a szélső balon). És ha valaki okát vizsgálja annak, hogy az állandó katonaság megalapítása óta miért nem sürgettek ily teljesen önálló független, külön

hadsereget az ország rendi, valószínűleg azon eredményre jutna, hogy nem sürgették, nem követelték, mert azon meggyőződésben voltak, hogy két ilyen elkülönített, független és önálló hadsereggel annyi harc és veszély között, sem a hazát, sem ő felsége trónját s többi országait a pragmatica sanctio értelmében megvédeni nem lehetett volna (Helyeslés).

Miként alakul egykor Európa helyzete s az országok viszonyai, az a jövő titka közé tartozik; (Helyeslés, halljuk!) De nekünk főként a jelen helyzetet s annak szükségait kell tekintetbe vennünk. Ezek mellőzésével egyedül a jövőre nem építhetjük meg állapotásainkat. Lehet, hogy azon vérendszer, mely most élénk terjesztett, hiányosnak fog egykor tartatni, s tetemes változásokon menend egykor keresztül. Az idő fogja kimutatni cselszerűségét vagy hiányos voltát.

Poroszország példája ugyan kedvező tanúságot tesz e rendszer elvei mellett, ha azonban czélszerűtlennek bizonyítaná be azt a tapasztalás, lehet idővel azon változtatni, s azt az akkori viszonyokhoz alkalmazni. De ha most elmulasztjuk hazánk és a birodalom védelmére megtenni azt, a mi szükség és czélszerű, e mulasztásnak keserűen fizethetnek megárat megromlásunkkal; mert éppen a honvédelmi intézkedések azok, melyeket a határozatlanság habozásai között halasztgatni, vagy félig megtenni veszélyes, s könnyen megeshetik, hogy az események nem várnak. (Élénk hosszas tetszés-nyilvánítások).

A törvényjavaslatok részleteibe nem bocsátkozom; azok fölött ugys külön tárgyalásnak lesz helye. Annnyit azonban előre is kijelentek, hogy midőn valamely rendszert elvben és alapeszméjében elfogadjuk, annak oly lényeges részeit, melyek nélkül az egész lehetetlenné válik, előlőni bizonyosan nem fogom. (Tetszés a jobb oldalon).

Vannak ezen törvényjavaslatnak részleteiben is oly pontok, melyeket én is másként óhajtottam volna; de ha e pontokra nézve az én óhajtam csak az egésznek föláldozásával volna elérhető, inkább alárendelem e fontosabb érdeknek saját nézetemet, semhogy az egész rendszert, melyet szükségesnek tartok, ezáltal kockáztassam — (Élénk helyeslés a jobb oldalon).

Nem szeretném e részben lelkemre venni azon felelősséget, hogy az ország védelmére rögtön és mulhatlanul szükséges nagyfóntosságú intézkedés csak azért, mert annak egyes, bár fontos részleteire nézve más véleményben vagyok, elmaradjon, s e miatt az ország biztonsága legyen, habár csak egy időre is veszélyeztetve. (Hosszas helyeslés a középben.) Pártolom tehát e törvényjavaslatokat általánosságban, lényeges elveikben és alapeszméikben, ismételve azon imént kijelentett vezérelvet, mely engem a részletes tárgyalásnál vezetni fog. (Hosszas élénk tetszés-nyilvánítások).

Perczel Mór beszéde.

A képviselőház július 30-ki ülésében.

(Folytatás.)

Eddig a helyettesítés mellett 1848. előtt úgy, mint azután, kik foglaltak helyet a magyar hadseregben? Mondhatni, a néposztályok legszegényebb és legneveltelebb tagjai. — Mindenki iparkodott kibujni a hadkötelezettség alól, és ez igen természetes volt. Hisz nem csak Magyarországon idegenkednek a katonáskodástól; de idegenkednek még a mivelt Franciaországban is; ama Franciaországban, melynek nemzeti független kormány, független hadserege, és pedig milyen hadserege van. Rendkívüli diadalmakkal koszorúzott hadserege. És mégis most az utolsó két évben, midőn a francia kormány indítványba hozta a helyettesítés eltörlését, ezen intézkedés által majdnem nagy politikai összeütközés jött létre, majdnem forradalom állott elő.

És pedig a helyettesítést nem csak a polgárság, a bourgeoisie, nem maga az ugynevezett aristokratia, mely ha nem is tényleg, de névleg ott még mai nap is létezik, — de éppen az ugynevezett földmivelő osztály követelte, mert ott még mai napig is a nagy többség iparkodik mindenek magát kivonni a hadkötelezettség alól. Már most Magyarországon, ha csak az első korszakot számítom, öt, hat, talán több ezer fiatal ember, földbirtokosok, kereskedők, iparosok gyermekei, kik kellőleg végeztek el tanulmányait, beállanak mint önkéntesek. — És pedig be fognak és sietve fognak beállani; miért? Mert kimondhatlan sok előny ajánlatik az önkénteseknek. — Az, hogy egy évi szolgálat után kiléphet a tartalékba, és ismét visszatérhet előbbi munkásságához, folytathatja tanulmányait.

Mi, kik tapasztalatból tudjuk, hogy 1848-ban a nép utolsó osztályából álló magyar katonaság, azon közkatonaság, melyet a nemzet iránti hazafi érzelmé annyira fellelkésít, hogy százankint, ezenkint a legnagyobb veszélyek közepette sietett vissza a haza védelmére, felfeljelte, — e, hogy a rombolni fog azáltal! hogy közibe a még öntudatosabb hazafi érzélemmel bíró intelligens ifjak fognak belépni? Korántsem: ezek még inkább be fogják vezetni a hadseregbe a hazafias törekvéseket és ők fogják előállítani azon tisztí kart, mely okvetlenül előbb-utóbb magyar hadsereggé fogja a magyar ezredeket át alakítani. Másrészt minő kimondhatlan erkölcsi hasznót fog ezen

szakasz hozni? Minden ifjú iparkodni fog tanulni és a honpolgárok iparkodni fognak gyermekeiket il-
lón taníttatni.

Már maga ez véghetetlen nyereség a tudománnyal, a műveltség és civilizáció érdekében. Azonfelül a ki a szolgálati év alatt, — mert az is felállítatik, hogy a ki egy éven át hűn szolgált és illendően viselte a katonailag is kiképezte magát, és vizsgát tesz, tisztí rangra fog emelkedni, — mennyi inger, minő ösztön ez a szorgalomra, a tanulásra. Így ezek ifjaink közül nemcsak a polgári pályára, de úgy is mint hadfiak kiképezendik magukat; nem kevésbé az összes nemzet, mint saját maguk előnyére és becsületére.

Van még egy más intézkedés is e szakaszban, mely lehetővé teszi a kedvezést a szegény osztálynak számára is, t. i. azokra, kik bár szegények, és így maguk költségén nem szolgálhatnak. Ilyesek is bizonyos formák és feltételek mellett, minők ezen szakaszban kijelöltek, szintén ilyen előnyös egy évi szolgálatra mint önkéntesek besoroztathatják magukat.

Nem is említve hosszasan a 32. szakasz azon határozott rendelkezését, hogy ezentúl a magyarhoni újonczok csak is magyar ezredekbe sorozhatók, van még ezen törvényjavaslathoz egy más, nem csekély előnye és javítása. Ez az 54. szakaszban rejlik. Ed-
dig a hadi törvénykezésnek súlyosak voltak szabá-
lyai és számtalan összeütközést idéztek elő a polgá-
ri hatóságokkal; most nem csak, hogy e tekintetben
lényeges előrehaladás és nagyobb biztosíték szerez-
tetik a hadseregben szolgáló polgároknak nézve, de
eltöröltetnek már előre, még mielőtt arról a legisla-
tív bővebben s tüzetesen intézkednék, a becsület-
től testi büntetések nevei, kivéve, melyek applicati-
ója ezentúl csak infamans esetekben engedtetik meg.

A legfőbb és legérdekesebb momentum ezen törvényjavaslathoz pedig az általános védkötelezettség elvének az 1-ső szakaszban kimondása, és ennek gyakorlati alkalmazása! Politikai, mint erkölcsi te-
kintetek, de még a magyar hadsereg jövője is kü-
lönösen ajánlják ezt.

Nem hiában emelte ki ezt a központi bizott-
ság jelentésében, mert hiszen ezen általános védkötele-
zettség a mint egyrészt biztosítéka leendő nemze-
tünk megvédhetőségének kül- és bel ellenségek ellen,
ugy szilárd hitem szerint, ez fogja ténynyé emelni
és bévégezni azt, a mi magával a törvényjavaslattal
a nemzet előrelátó és az ügy mélyébe hatolni képes
férfiai által megkezdettnek állítatik. — Előbb utóbb
elő fogja nekünk állíthatni a nemzeti hadsereget.

T. ház! Visszamegyek én is egy kissé a tör-
ténelemre. (Halljuk!)

Nemzetünknek különösen két kitűnő jellem-
vonása van: fajnak a két legnevezetesebb factorát bir-
ja a politikai életnek, és pedig lehető tökéletes mér-
tékekben.

Egyik a legislatív tehetség, és parlamentariz-
mus, melyet mondhatni, talán már Pusztaszeren,
a historialag előtűnt első ismeretes nemzeti gyű-
lésben inaugurált akkor, midőn az ép oly hatalmas
hadvezér mint ügyes országlár, Árpád e hont meg-
alkotta, s a melyet az 1848-diki radical reformnal
oly fényesen bevégezte és megkoronáza. — Múltán
sorozhatók e tekintetben nemzetünk a mivel vil-
lág bár melyik nemzetéhez, nemcsak a némethez,
nemcsak a francziához, de még az erre méltán büsz-
ke angol nemzetéhez is.

A másik kitűnő tulajdona a harcziasság s vi-
tézesség. És csakis így magyarázható meg, hogy a ma-
gyar nemzet, mely körülbelül egy 1000 év előtt be-
ékelte magát és megtelepedett két nagy nemzeti elem
közé, a német és szláv elem közé, egy egész ezred-
éven által annyi viszontagság, annyi oldalról történt
megtámadtatás közepette és dacára fenn bírta magát
tartani.

E két kitűnő tehetség tevő fajunkat képessé
arra, hogy — mely utóbb is a 19. században is, mi-
után kiállotta és túlélt a 13. századbeli tatárjárást,
kiállotta és túlélt a 16. századbeli török invasiót,
1848—1849-ben ismét mondhatni a német és szláv,
elemek összes és szövetséges semmisítő törekvései-
vel is vívőül és dicsőségesen szembeszállhatott; és
így kiérdemelve magának az 1865-ben bekövetkezett
feltámadást, visszaszerző tetemes mértékben veszte-
ségeit; helyrehozó mulasztásait.

Fennen hirdetem tehát, hogy oly tulajdonokkal
bir nemzetünk, melyek őt méltán érdemessé teszik
egy új 10.0 éves nemzeti életre.

Meglakolt ugyan hibáért; de végre el is nye-
ré érdemeinek felismertetését és jutalmát. — Kétségen
tul bizonyos előttem, hogy nemcsak nem fog elveszni
nemzetünk az 1867. 12. t. czikkkel kötött transac-
tio folytán, sőt ma, e perczben, midőn ezen trans-
actio utolsó tételét állapítjuk és fejtjük meg, hogy
ha erre mondható, az Isten nyilvános akarata sze-
rint számunkra kimutatott ösvénynek következetesen,
tántoríthatatlanul haladunk, ha tartózkodunk a nem-
zetnek legjelesebb egyéneit, azokat, kik most facto-
rok e törvényhozásban, árulással vádolni, sőt, az ilyest
mondani merészölöket megvetéssel üzzük el a közélet
szinpadjáról (Helyeslés), ha óvakodunk a néposztályo-
kat egymás ellen lázítani (Helyeslés), ha nem talál
követőkre azon lelkiismeretlen igazgató, mely belhá-
borút, anarchiát akarna előidézni: azt, mit nem si-
került 18 éves uralom alatt a hatalom eszközeinek,
ha tartózkodunk, oly levelek irásától és közlésétől,
melyek megátalkozzák a nemzet legnemesebb és legbe-

csültebb férfiaknak már is fényes sikerrel dicsekedhe-
tő működését. (Helyeslés).

Ha nem fognak oly igazgató iratok tetjesztetni
mint az ismeretes igazgató földvári levél, mely azt ta-
nitja: „az aristocrazia soha sem tett a népet sem-
mit; az aristocrazia el fogja ismét veszteni a nem-
zetet.“ Bámulatos egy állítás, melylyel a levél szer-
zője így meghazudtolja saját maga pályáját; ha tar-
tózkodni fognak ismétléstől olyan súlyos vádakkal,
milyeneket az előttem-szóló képviselő éppen most
emelt, mondva, hogy ezen törvényjavaslattal az aris-
tocrata és annak itteni képviselői csak azért terve-
ték, mert így biztosítani remélték hosszabb élvezetét
azon vívmányoknak, melyeket ezen transactióval nyer-
tek: akkor mondom, lesz, sőt kell hogy legyen bol-
dog és dicső jövője a nemzetnek. (Hosszas he-
lyeslés).

1848-ban a híres mártíusi napokban Austria
megbánná azon concessiókat, melyeket Magyaror-
szágnak a világrázkódtatás és a bécsi forradalom pres-
siójának első érzetében — tön a független magyar
ministeri törvényjavaslat elfogadása által, mártius
24. vagy 25-én egy decretumot bocsátott ki, mely-
ben először az urbér megszüntetésére, másodsorú pe-
dig a hadügyre nézve történt határozatokat módó-
sítja, mintegy visszaveszi. Azon időben nagy izga-
lom uralkodott Pesten. — Szabad legyen nekem ez
eseményt beszéembe szőni, melynek — merem mon-
dani — e napokban mintegy csúcsán állottam. —
A pesti mozgalmat vezető comitő ekkor engem
felküldött Pozsonyba, hogy ott mérlegbe vetve mind-
azon erő, enthusiasmust, energiát, melyet a pestiek
kifejtettek, iparkodjam közreműködni a ministerium-
mal, hogy ezen veszedelmes reactionarius decretumok
visszavetessenek, és a törvényjavaslat a fejedelem ál-
tal, úgy a mint eredetileg fogalmazva volt, mege-
rösíttessék.

Nem fogom leírni, mi mindent tettem Pozsony-
ban, csak egyről emlékezem itt meg, hogy gróf Rá-
day Gedeon boldogult István főhercegtől egy távi-
ratot hozott hozzám éjjeli tájban, melyben kér engem,
várjak rá reggeli 9 óráig, miután azt hiszi, kedve-
ző resultatumot fog lehozni.

Meg is érkezett az ifjú nádor, meg is hozta a
törvényjavaslatokat.

Azon gőzösnek, melyen fölutaztam, kabinjében
gyűltünk össze.

Ott voltak Deák Ferencz és báró Eötvös, ak-
kori ministerek, ott volt maga Batthyány Lajos és
Kossuth Lajos, gondolom Majthényi József, ott volt
Perczel Miklós, Thaly Zsigmond és Madarász László.
Deák Ferencz t. képviselőtársunk, igen tisztelt ha-
zánkfia olvasta fel a királyi resolútiót. Szemben ál-
lottam vele és ő kérdé, vajjon én mint a pesti bi-
zottság küldöttje meglegszem-e vele?

Rövid gondolkodás után azt felelém, hogy ha
a nemzet ezen törvényjavaslattal nem bírja fontarta-
ni magát, ha a most már a nemzet minden osz-
tályait képviselő országgyűlés, mely ezentúl már nem
a nemesség, de az összes népnek küldötteiből fog
alakítani, nem lesz képes továbbra is kifejteti az
ország államiságát, nem lesz képes megvédeni a ha-
zát, úgy nincs hatalom, mely e nemzetet megtartsa,
ugy e nemzet nem érdemes az életre. És másnap
Kossuth ugyanazt jsmélté az országgyűlésen. Nem
csak nem bántotta ő e beszédében az aristocrátiát,
sőt örök dicsőséget szavazott nekie, mondván: hogy
a magyar nemesség dicsőségesen futotta le pályáját:
a magyar nemesség most minden jogát, de úgy a
kötelezettségeket is átruházta az összes nemzetre; most
már csak is az összes nemzet felelős azért, a mi az
országgal ezentúl történni fog. (Helyeslés: Igaz!
Ugy van!)

T. ház! Ugyanazt mondom én ma ezen tör-
vényjavaslattal szemben, mit Pozsonyban mondtam
1848. márt.-ban. Mérélegve azon hiányokat, azon
kimaradásokat, melyeket előbb felsoroltam, de más
oldalról mindazon fontos előnyöket és vívmányokat
is, melyeket szintén szerencsés voltam kimutatni, ál-
lítottam, hogy a nemzet ezen új vívmányával, ha csak
ismét maga nem rontja és őli meg, lehetetlen, hogy
ne boldoguljon. Itt van a sajtószabadság, melyet sze-
rintem oly mértékben élvez minden honpolgár, mint
a hogy az semmi más államban nem lehető fel, és
a nemzet nem hogy panaszt emelhetne e tekintetben,
sőt erre nézve inkább a miatt kellene zúgódnunk,
hogy véghetetlen szabadság uralkodik a sajtóban,
és a legnagyobb visszaélés gyakoroltatik sokak által,
kik így compromittálják ezen legszebb jogot, fényét
az alkotmányos életnek, elannyira, hogy nem egyszer
szinte fel szerettem volna ugrani úló székemről, és
felkiáltani: elvások e testületből, melynek a sajtó
nemcsak egyes tagjait, de összességét is insultálni,
hol árulással, hol egyébbe vádolni merészi, a mit
sem az angol, sem a franczia parlament soha el
nem tűrne. (Helyeslés: igaz!)

Továbbá teljes életében működik a megyei
institúció, melynek most is oly hű bajnoka vagyok,
mint voltam hajdanában, melyre nézve ha azt látom,
hogy amaz adó-behajtási t. javaslatban meg lett vol-
na támadva és gyökerében veszélyeztetve, gyenge sa-
vamat bizonyára ismét felemeltem volna. Ezen me-
gyei institúció, melyről kereken tagadom, hogy ma
még aristocraticus institúció volna, miután ez a né-
pépviselet alapján alakult éppen úgy, mint a törvény-

hozás és csupán csak a néptől függ, hogy küldőinek
utasítása által magához ragadja ezen institúció egész
erejét és tekintélyét. Végre itt a parlament, mely
ismét nem hogy hiányával volna a szabadszólásnak;
de a hol keserű fájdalommal tapasztalom, hogy a
legnagyobb kicsapongás engedtetik a nyugtalanko-
dóknak, hol a folytonos interpellatioval, ezen drága
előnyével a törvényhozásnak és hatalmas fegyverével
a minoritásnak, melylyel csak fontos esetekben sza-
badna élni, botrányos visszaélés követtetik el ép azok
által, kik e teremben nem egyszer a kormányt té-
lenséggel vagy ferde irányval vádolják, holott ők
azokkal a drága időt lelkiismeretlenül elpazarolják.
(Igaz!)

A magyar nemzet, mondom, mely most, mind-
azon tényezők mellé egy újat nyer és sorozhat, olyant,
milyet én határozottan vívmánynak, nagy vívmány-
nak nyilvánított, melyre nézve indignatioval utasi-
tok vissza minden oly előadást, mely ezen vívmányt
a nemzet előtt depopularisálni akarná, és reá a ha-
zaárulás bélyegét igyekszik sütni, most ezen új té-
nyezővel, ez új fegyver birtokában, különösen a hon-
védségről törvényjavaslattal, a nemzet véghetetlenül
erősebb lesz, mint volt 1847-ben; de erősebb, mint
volt bármelyik phasisában az 1848. előtti korszak-
nak. (Helyeslés).

Emlékszem én az 1848-iki első népképviselői
legislatióra, mely bizonytalanságban állt előtte kez-
detben a hadügy kérdése. Bátor vagyok figyelmüket
kikérni mindazoknak, kik oly hatalmasan szólnak ma
az 1848-iki törvények mellett, és azt mondják, hogy
a 48-ik élvek itt fel vannak adva. Én is ragaszkó-
dom a 48-hoz, bizonyára éppen úgy, mint akarki e
teremben a 48-hoz ragaszkodhatik; ragaszkodom azért,
mert szent öntudattal merem mondani, nincs ember
az országban, ki nálamnál hűségesebben és nagyobb
következetességgel működött volna a 48-iki tör-
vények létrehozásában; és mert azt is merem állita-
ni, hogy nekem még azért sem szükség a nemzet
nagy férfiai sorába tolokodni akarnom, miután nem-
csak egyik szerzője valék az 1848. törvényeknek, de
miként ama legnagyobb férfiak ezentúl, valék azok
egyik védője és szerzője azon dicsőségének is, mely
nélkül sem jobb-, sem baloldal nem legislálna mai nap
e teremben. (Igaz!)

A 48-iki törvények alkalmazásában mily téve-
lyek, mily meghasonlás, mily kételyek forogtak fen-
épen 1848-ban az országgyűlésen, semmi sem tűnt-
eti fel világosabban, mint magának azon egyének
akkori szereplése, kihez esküszik a szélső baloldal.
Hisz midőn én ott, és nálam „a törpe minoritás“
alig 30 néhányad magammal sürgettük a magyar
hadsereg felállítását, meg midőn azt követeltük, hogy
legalább a derék magyar vitézek ne adassanak ide-
gen zsoldos osztrák tábornokok kezébe, kik miután
a derék hadsereget 6 hónapra át kitikkaszták, és
elpazarolták a drága időt, mégis átszöktek az ellen-
ség táborába: éppen azon egyen állott velem legelőb-
bitába; és mindenféle diplomatikus argumentáció-
kal iparkodott kiforgatni benünket, és meg akará
győzni a nemzetet, hogy az ő politikája jó, holott
ezen politika csak pár nap mulva teljesen meghazud-
toltatott az események által, és mely politikának
hamisságát ő maga, Kossuth Lajos legünnepélyeseb-
ben bevallotta. Törvényjavaslatot terjesztett 1848.
augustusában a kormány a hadügyre nézve a ház elé.

De hogyan lőn és mily czímmel azon törvény-
javaslat előterjesztve. Talán bizony a magyar had-
sereg nevével visel? Korántsem! A magyar hadsereg
címét igen diplomata és igen kétszínűen elfeledé,
nem használá ama kormány. — Nem akarom vádolni
ezért, Isten mentsen! de kétségen túl, bár meg-
győződés szerint, de csakugyan elhallgatá a hadse-
reg címét, és az igen rövid, sovány törvényjavaslat
ban még a főnálló magyar ezredeket is meghagyta
rég állapotában, csak is az új hadvezérekben ki-
vánta a magyar nyelvet és a magyar vezényletet be-
hozni. — Kemény, keserű harcokat vívtam én ez
országgyűlésen éppen Kossuth Lajossal. Nyári Pál
barátunk volna az, ki indítványt tön a tanácskozá-
sok folytán a végre, hogy az új törvény czíme: „a
magyar hadseregről“ legyen és hogy itt rendelkezés
történjék ne csak az újonnan állítandó ezredek nem-
zeties alakítása iránt, de hogy mindezen átalakítás
a régi, a fennálló seregekre is kiterjesztessék.
Artilleriáról e törvényjavaslathoz szó sem volt, sőt
mi több, még a háboru folytán is huszárezred és sor-
ezred-gyalogság megtartá a német vezényszt és csá-
szári lobogóját. Hadsereg pedig igazán véve csak az
általam szervezett és szorgalmazott volt a magyar; a
többiben német szó használtatott a vezényletnél.

Midőn árulással vádolám 1849. nyarán a tá-
bornokokat, a kik a magyar hadsereget vezényltek
midőn a kormányt az akkori magyar kormányt meg-
gondolatlansággal, könnyelműséggel vádolám, a mi-
att, mert elhagyja a védelem előkészítésére szüksé-
ges és az isteni gondviselés által mintegy ajándéko-
zott időt tékoználni és a nemzet erejét hű engedi
emészteni az árulás által: Ki volt az, a ki reám
nézve rosszaságot monda ki, és indítványozá, hogy a
ház azt határozatilag mondja ki fejemre? Azon
egyen volt, a ki csak 3 hét mulva — mert a rossza-
lás augusztus 20-ka és 25-ke között történt — sep-
tember 14-én egy hírlapban, a „Kossuth hírlap-
ban“ így nyilatkozott „mai naptól fogva nem vagyok töb-
bé minister; mai naptól kezdve nem szorítják keze-

imet a ministeri collegialitás békői; kiszabadultam
az udvari cselszövények fojtó gőzköréből. Egy heti
pihenést kérek, hadd szedjem össze roncsolt erőmet.
E kipihenés után ismét journalistának, hírlapírónak
vallom magamat.“ A franczia kamarákban pár év
előtt Thiers ezt mondá: „Les gouvernements ont un
juge infaillible. Il faut, que la politique soit confir-
mé par l'expérience. Et il n'y a d'applaudissemens
qui puissent remplacer ce juge la.“

Mi is magyarul annyit tesz: A kormányoknak
is megvan az ő bírójuk, az ő csallhatatlan bírójuk,
ez a bekövetkező esemény. — Minden politika illő,
hogy a bekövetkező események által igazoltassék, és
nincs azon taps, mely ezen bírót képes lenne meg
helyettesíteni.

Alkalmazzák immár Thiers e mondatát — Kos-
suth Lajos miniszternek politikai eljárására mind
azok, kik neki tulajdonítják mindazon felségséget, mi
1848—1849-ben történt. Hisz ép Kossuth Lajos
fenn idézett nyilatkozatával maga kimondá magára
a kárhóztató itéletet; azon itéletet, melyet én ma
éppen azért, mert mindig ő rá történik hivatkozás,
és mert szükséges, hogy valahára egészben is merjük,
nem csak az ő fejére, de különösen azokra isfelem-
liteni kötelelességben állónak tartom, kik nem szün-
nek benne esküdni és hitelével fegyverkezni.

Ismét és ismét nyilvánítom, hogy bármily ritka
szónok, bármily jeles törvényhozó, bármily rendkívüli
tehetségű ujságíró volt legyen Kossuth Lajos és köz-
pályájának első szakában tagadhatatlanul mind magá-
nak halhatatlan dicsőségét szerzett, mind nemzetének
roppant hasznát hajtja, ép úgy más részről az is bi-
zonyos, hogy már mint miniszter gyöngye és ingatag
politikája által a nemzetet pár hó alatt azon vesze-
delembe döntötte, a melyből csakugyan nem ő men-
tette ki, mert nem ő volt a Jupiter Stator. A nem-
zetet nem Szegeden, hanem Pákozdon mentették meg
az örök gyalázzattal járó örökös haláltól. Egy pár
percz még 1848. szeptemberében és ha csakugyan
nincs egy igazi Jupiter Stator a sukorai hadi tanács-
ban, ha nincsenek Pákozdnál a magaslatokon azok a
tolnaiak, a kik eldönték a nemzet dicsőségére e sa-
tát, úgy hiába hirdeti az evangéliumot Szegeden
Kossuth, a nemzet örökre és pedig gyalázatosan el-
veszett volna. (Igaz!)

De nemcsak a miniszter Kossuthnak politikája
lőn megezőfólva, mondhatni meghazudtolva nyom-
ban az események által, de a kormányzó Kossuth
Lajosé is. Szabad-e tovább is tagadni azt, hogy ak-
kor, mikor nemzetünk az első magyar táborozás foly-
tán, az első magyar hadsereg által, mert addig, míg
ki nem mentem a táborba, nem volt magyar had-
sereg, még kevésbé pedig diadalmas táborozás —
a pákozdi, ozoroi, letenyei, fridaui diadalokkal nem-
csak az örök gyalázzattól lőn megmentve, hanem egy-
uttal alapját fektették le azon jövő dicső táborozás-
nak, mely betöltötte hírével egész Európát. Szabad-e
tagadnunk azt, hogy Kossuth Lajos, a schwechathi
kudarczból, visszatérő az urnájából kihúzott egy egyént,
kire nézve a történet elvitázhatatlanul megerősítette
azon itéletet, melyet én akkor, mikor még a helyre-
igazítás ideje le nem járt, nyíltan kimondék és a
melyhez én ma is ragaszkodom; mert hiszem és val-
lom, hogy ezen egyen lőn egyik főoka Magyarorszá-
g veszésének és a dicső táborozás gyalázatos végző-
désének.

Kihúzta a sors urnájából előbb, aztán lejött
Pestre; — olvassák ki mindezt a „Közöny“-ből —
és az országgyűlés becsületével, fejével jót állt érte,
kijelentvén, hogy ezen férfi meg fog felelni a benne
helyezett várakozásnak és a hazát megfogja menteni.
(Közbeszólások a szélső balról: Ki az?) De jött is
utána, mint annak igen természetesen és logice jönni
kelle — mert tilos egy nemzetnek igazságtalannak
és haláltalannak lenni tapasztalt hű védnöke irányá-
ban, ki őt csak párnap előtt végveszélyből kimenté
— jött — mondom — utána nyomban Swechathon
csatlakozva — mi szintén az ő műve — a parn-
dorfi, nagy-szombathi, bábolnai vereség; jött a moóri
árulás, jött a váci proclamatio és fellázadás. Ezek-
nek dacára mégis akkor, midőn ismét beállott a
közönséges futás és ismét mindenki feladta az ügyet,
én magam, méltatlanul sértetve, nemcsak nem állék
utból s nem esék kétségbe, sőt inkább hadamat erő-
sítém és ujra diadalmas útközbe vezetém.

Merek hivatkozni Nyári Pál barátomra, midőn
én januárban Pestet az utolsó elhagyva seregemmel
Debreczen fedezés végett a Tiszához vonulék, vele
találkozva és általa kérdezettve: „hiszed-e, hogy
ezen körülmények közt meg lehet menteni Magyar-
országot és némi sikerrel folytatni a harcot? azt
válaszolám neki: „igen is hiszem és akarom is, mert
lehetetlen, hogy e nemzet most, még e háboru ezen
stádiumában legyőzethetessék.“ Mert uraim, hittem
és tudtam, hogy e nemzet igazolni fogja legnagyobb
költség azon jóslatát, hogy azon esetre, ha már buk-
nia kell, egy világ fog gyászot állani körülötte, mil-
liók szeméből köny fog hullani. Lássuk mi már is-
mét, mit tön ugyanazon férfú, kit a nemzet határ-
talan bizalmával megajándékozott és kinek kezébe
helyezte sorsát.

(Folyt. következik).